

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav východoevropských studií

Bakalářská práce

Šárka Lázničková

Biblické frazeologismy v povědomí ruského a českého národa

The biblical phraseology in the minds of Russian and Czech
nation

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Natalie Rajnochová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Biblické frazeologismy v povědomí ruského a českého národa vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně, za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Šárka Lázničková

Poděkování:

Zejména bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Mgr. Natalii Rajnochové, Ph.D. za její vedení, cenné připomínky a rady a především za ohromnou velkorysost a trpělivost. Za vstřícnost bych chtěla též poděkovat svému tatínkovi, který mi byl nápomocen se sběrem pomocných materiálů.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje biblickým frazeologismům v kontextu povědomí ruského a českého národa. Pomocí empirické sondy se snaží vypátrat, do jaké míry se tyto výrazy používají v dnešní době, zda jsou aktuální a srozumitelné, v jakých situacích se používají a zda jsou rodilí mluvčí obeznámeni s jejich původem.

Klíčová slova: Bible, frazeologie, idiom

Annotation

This bachelor's thesis deals with biblical phraseological units in the context of Czech and Russian nation's awareness about them.

By means of empirical probe it strives to examine the extent to which these units are in use nowadays, whether they are actual and comprehensible, in what sort of situations they are being used and if native speakers are familiar with their origin.

Keywords: Bible, phraseology, idioms

Obsah

1 Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
2 Původ názvu frazeologie a různost pohledů na danou problematiku	8
3 Vymezení pojmů	10
3.1 Definice pojmu frazeologie	10
3.2 Idiom	13
3.3 Přísloví	16
3.4 Rčení	17
3.5 Pořekadla	18
3.6 Okřídlené výrazy	19
4 Biblické frazeologismy	20
4.1 Jazyk Bible jako sjednotitel národů křesťanské kultury	20
4.2 Specifika biblické frazeologie	22
PRAKTICKÁ ČÁST	26
5 Úvod do vlastního výzkumného šetření	26
5.1 Rozbor biblických frazeologismů, jež se staly součástí mého výzkumného šetření ...	28
6 Vlastní výzkumné šetření	49
6.1 Tabulky s výsledky výzkumného šetření	49
6.1.1 Český jazyk	49
6.1.2 Ruský jazyk	53
7 Celkové výsledky šetření	58
8 Závěr	63
9 Zdroje	65
Knížní zdroje	65
Další zdroje	68
10 Přílohy	69

1 Úvod

Ve své bakalářské práci se pomocí empirického výzkumu snažím vysledovat, do jaké míry jsou biblické frazeologismy v dnešní době v povědomí představitelů rodilých mluvčích češtiny a ruštiny, a nakolik se znalosti těchto frazeologismů u zmiňovaných skupin liší.

Biblická frazeologie je velice zajímavým tématem, jehož kořeny sahají do hluboké historie. Touto problematikou se v České republice zabývá poměrně malé množství odborníků. Proto jsem se rozhodla provést výzkum, který se zaměří nejen na odlišnosti ve znalostech biblických frazeologismů rodilých mluvčích češtiny a ruštiny, ale zohlední i jejich věkové kategorie. Respondenti jsou rozděleni do tří skupin. První skupina se skládá z respondentů ve věku od 18 do 35 let. Druhá skupina zahrnuje věkovou kategorii od 35 do 70 let a poslední skupina se zabývá věkovou kategorií od 70 let výše. Celkový počet respondentů (ze všech věkových skupin dohromady) čítá 30 z České republiky a 30 z Ruska, přičemž každá věková skupina zahrnuje 10 osob.

Z důvodů odlišných kultur, a s tím spojeného jiného pohledu na náboženství jako takové, se české a ruské myšlení liší. Důležitým faktorem, který v těchto specifických odlišnostech sehrál velkou roli, bylo zejména Velké schizma, k němuž došlo roku 1053. Bylo příčinou rozkolu v Prvotní církvi, která se rozdělila na tzv. západní (tj. katolickou) a tzv. východní (tj. pravoslavnou). Toto schizma bylo výsledkem sporů, jež probíhaly mezi východní a západní větví církve, protože jejich cesty se ubíraly jinými, svébytnými směry. Proto se náboženské myšlení v těchto dvou zemích liší, ačkoliv katolíci a pravoslavní jsou odnožemi jednoho velkého celku, křesťanství.

Výzkumné šetření je zaměřeno na otázku, jaké znalosti biblické frazeologie mají výše zmíněné věkové skupiny rodilých mluvčích češtiny a ruštiny, a důvody, z nichž pramení jejich odlišné názory a vědomosti. Velmi přínosnými se pro mě staly i práce odborníků na biblickou frazeologii, kterými jsou v České republice zejména prof. PhDr. František Čermák (při své práci jsem čerpala zejména z jeho studie *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*) a v Rusku pak prof. Valerij Michajlovič Mokienko (při práci jsem vycházela zejména z jeho slovníku *Лепта библейской мудрости*). Důležitým zdrojem pro mne byly také slovníky biblické frazeologie (například *Энциклопедический словарь библейских фразеологизмов*), a další odborná literatura. Výzkumné šetření je zpracováno formou kvalitativního

výzkumu a je členěno na teoretickou a empirickou část.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Původ názvu frazeologie a různost pohledů na danou problematiku

Výraz frazeologie pochází z řeckého slova *phrasis* – výraz, vyjádření + *lógos* – slovo, řeč. Kořeny frazeologie můžeme nalézt již v antickém období. Jako samostatná vědní disciplína byla frazeologie definována švýcarským lingvistou Charlesem Ballyem, žákem Ferdinanda de Saussura, a to v jeho práci *Traite de stylistique française* (1909). V českém prostředí je frazeologické bádání spojeno především s Jaroslavem Zaorálkem, Václavem Flajšhansem či Františkem Čermákem, v ruském prostředí poté se jmény Alexeje Alexandroviče Šachmatova, Viktora Vladimíroviče Vinogradova, Valerije Michajloviče Mokienka či Nikolaje Michajloviče Šanského.

Názory na to, co je frazeologie a co spadá do jejího badatelského okruhu, se velmi liší. Počátky frazeologie jsou spojovány s postavou Charlese Ballyho, který na počátku 20. století definoval základní charakteristiky frazeologického bádání. Jako samostatná akademická vědní disciplína se frazeologie etablovala v druhé polovině 20. století, ačkoliv někteří odborníci dosud odmítají tento její vědní status uznat. Například slovenský frazeolog J. Mlacek zastává názor, že frazeologie je jenom samostatnou částí lexikologie a říká, že je to především: „a) súhrn, množina všetkých frazeologických jednotiek, b) náuka o frazeologických jednotkách, špecifická časť jazykovedy, jazykovedná disciplína, c) spôsob vyjadrovania istého, najmä známejšieho jednotlivca alebo spôsob vyjadrovania v istom vednom, resp. pracovnom odvetví.“ (Mlacek 1984, s. 9).

Pojem frazeologie má několik základních významů. Jedním z hlavních měřítek toho, co do dané problematiky spadá a co už ne, je často subjektivní pohled každého lingvisty. Podle Šanského je frazeologie: «(...) раздел науки о языке, изучающий фразеологическую систему языка в её современном состоянии и историческом развитии» (Шанский 1985, с. 4).

Následující definici předkládají například N. D. Fomina a M. A. Bakina, podle kterých je frazeologie: «(...) раздел языкознания, который изучает фразеологизмы, то есть семантически целостные устойчивые сочетания слов, воспроизводимые в речи, как и слова, в готовом виде» (Фомина, Бакина 1985, с. 3).

Názory týkající se frazeologie do jisté míry fluktuují a postupně se začínají utvářet odlišné názorové tendence. Nicméně není tak důležité určit počet příznaků, jež jsou nezbytné pro vymezení frazeologismu, jako stanovit, které z nich se mohou zařadit mezi rozhodující parametry.

A. I. Molotkov říká, že při frazeologickém bádání odborníci předkládají natolik diferenciální

tvrzení, že si vzájemně nejen protiřečí, ale často se i přímo vylučují. «Списки фразеологизмов русского языка, предлагаемые разными учеными, настолько отличаются друг от друга, что можно говорить о различных, часто прямо противоположных, даже исключаящих друг друга, взглядах на фразеологизм, то есть на дифференциальные, или различительные, признаки фразеологизма и на состав фразеологизмов русского языка.». (Ивашко, Лутовинова, Поцепня, Тарасова, Жукова, Зиновьева, Шахматова 2002, с. 346).

Každý z frazeologů zastává jiné subjektivní hledisko na danou problematiku. Tak například B. A. Larin se přiklání k tomu, že frazeologie se jako lingvistická disciplína nachází ještě ve stádiu „skrytého rozvoje“, lidé se nad ní zamýšlejí a experimentují s ní. Díky těmto empiriím frazeologie postupně získává určitou tradici, ale zatím se celistvě neutvořila. «Фразеология как лингвистическая дисциплина находится еще в стадии «скрытого развития». Она интересует многих, над нею задумываются, экспериментируют — и стар, и млад. В этих опытах она приобретает традицию и характерные черты, но она еще не сложилась, не оформилась как зрелый плод поготовительных трудов. Поэтому и самый термин «фразеология», означающий своим содержанием и составом науку о фразе, употребляется чаще для обозначения материалов этой науки». (Ивашко и кол. 2002, с. 370).

V. M. Mokienko říká, že neexistuje jediná otázka, která by v kruhu frazeologů nevyvolávala ostré diskuze. Myslí si, že dosud neexistuje ucelený názor ani na to, podle jakých kritérií by se měly vydělovat frazeologické jednotky. «Нет ни одного принципиального вопроса, который не вызывал бы в среде фразеологов острые дискуссии. До сих пор не установлены даже критерии определения фразеологических единиц, нет единства мнений о категориальных свойствах этих единиц. Такие понятия, как устойчивость, воспроизводимость, экспресивность, образность, постоянно подвергаются критическим пересмотрам: их роль в определении фразеологизма то чрезмерно преувеличивается, то излишне преуменьшается.» (Ивашко и кол. 2002, с. 381, 382).

Dále podle V. M. Mokienka existuje frazeologický model a na jeho základě předkládá chápání ustálených spojení slov. «Под фразеологической моделью мы понимаем структурно — семантический инвариант устойчивых сочетаний, схематически отражающих относительную стабильность их формы и семантики.» (Ивашко и кол. 2002, с. 383).

3 Vymezení pojmů

3.1 Definice pojmu frazeologie

Ve frazeologii existuje množství definic, názory na něž se u jednotlivých odborníků velmi liší. V obecném slova smyslu je frazeologie věda o slovních spojeních, které jsou v našem povědomí zakotveny jako ustálené a zautomatizované jednotky. Nehledě na to, kolik rozdílných definic na téma frazeologie bylo vyřčeno, pro základní jednotku frazeologie, tedy frazeologismus (frazém, idiom), je charakterizující víceslovnost, sémantická nerozložitelnost, reprodukovatelnost a obraznost. Avšak názory na to, co do frazeologie jako celku spadá a co už ne, se poměrně liší. Katerina Kedroň ve své práci například uvádí: „Frazeologie existuje již od druhé pol. 20. století a v jejích mezích je vytvořen v současné době velký korpus textů. Nicméně i v současné době existují ve frazeologii rozdílné názory na řadu zásadních otázek, mezi nimiž jsou definice pojmu frazeologismus, objekt výzkumu frazeologie, otázka jejich hranic či terminologie pro označení frazeologických jednotek. Uvedené problematické okruhy byly označeny V. M. Mokienkem jako „prokleté otázky“ a jsou předmětem stálých sporů mezi frazeology.“ (Kedroň 2014, s. 16).

Většina odborníků se například jednoznačně shoduje na tom, že do oblasti frazeologie spadají idiomatická slovní spojení typu *věšet bulíky na nos* apod. (např.: V. M. Mokienko, I. J. Lepešajev...). Mezi charakteristické znaky frazeologie spadá například obraznost, reprodukovatelnost, expresivita, idiomaticčnost, někdy i přítomnost archaického komponentu, nepřeložitelnost do cizích jazyků aj. To samozřejmě vypovídá o velkém množství názorů na chápání frazeologie jako takové.

Šanskij například za základní úkony frazeologie považuje: «1) определение сущности фразеологизма как особой единицы языка; 2) выявление закономерностей образования фразеологизмов и их функционирования в речи. При этом фразеологический состав языка рассматривается как в современном состоянии, так и в его историческом развитии» (Шанский 1985, с. 8).

Ve své práci Genderové aspekty ve slovanské frazeologii Katerina Kedroň například uvádí: „Stoupenci širokého chápání frazeologie považují za základní příznaky frazeologismu obnovitelnost (reprodukovatelnost) a ustálenost slovního spojení, přičemž mohou zařazovat do oblasti frazeologie přísloví, okřídlená rčení, terminologická slovní spojení nebo kvazifrazémy (F. M. Jankouski, V. P. Žukov, L. I. Rozejnzon, F. Čermák, N. M. Šanskij aj.). Zastánci úzkého přístupu předkládají mnohem větší počet omezujících kritérií (např. V. M. Mokienko, I. J. Lepešajev) a za frazeologismy

považují výrazy vysoce idiomatické, sémanticky srovnatelné se slovy.“ (Kedroň 2001, s. 16-17). Zastánci tohoto postoje často vytýkají svým oponentům přílišné rozšíření hranic frazeologie, které se mohou prostírat od morfologie až po syntax, což metaforicky vysvětluje I. J. Lepešajev: „Fraseologie nemůže sledovat nekonečně širokou oblast jazykových jednotek jen na základě několika hlavních příkladů, stejně jako třeba ornitologie nemůže studovat všechno od hmyzu po letadla jen proto, že stejně jako ptáci létají.“ (Lepešajev 2002, s. 73).

Osobně se přikláním k názorům těch odborníků, již chápou frazeologii v užším slova smyslu a předkládají mnohem větší počet omezujících kritérií. Myslím, že na frazeologii je potřeba pohlížet jako na důkladně vymezenou disciplínu, která má své parametry označující její hranice. Proto souhlasím s V. M. Mokienkem, který říká, že mezi frazeology existují velmi odlišné, často až protichůdné názory. Chybí totiž ucelený názor na to, podle jakých kritérií by se měly vydělovat frazeologické jednotky. Také souhlasím s pojetím, které zastává převážná většina odborníků, že hlavními faktory, jež definují frazeologickou jednotku, jsou zejména obraznost, idiomaticnost, víceslovnost, nerozložitelnost, expresivnost a nepřeložitelnost do cizích jazyků. «В качестве критериев определения фразеологизма в русском языке называют в различных комбинациях устойчивость, целостность значения, не выводимую из суммы значений составляющих его слов, раздельнооформленность, возможность структурных вариантов, или новообразований, воспроизводимость, непереводаемость на другие языки. В целом фразеологизм характеризуют как сочетание слов «переносным значением», как устойчивое словосочетание с «идиоматическим значением», как «устойчивую фразу». Во фразеологизме находят метафоричность, образность, экспресивно-эмоциональную окраску итд.» (Ивашко и кол. 2002, s. 347).

Když se například detailněji podíváme na výraz *věšet bulíky na nos*, je zřejmé, že slovo *bulík* jako samostatná jednotka nic neznamená, zatímco v kontextu s ostatními komponenty dané slovní spojení nese určitý význam (někomu lhát). Význam tohoto frazeologismu je pro nás zcela pochopitelný i díky metaforičnosti a expresivitě. Nicméně při pokusu rozdělit toto slovní spojení na jednotlivé komponenty bychom daný význam zcela ztratili. Spojení by se také nemohlo doslova přeložit do žádného cizího jazyka – museli bychom najít odpovídající analog.

S frazeologií se střetáváme prakticky každý den v nejrůznějších situacích. Jeden z hlavních představitelů české frazeologie František Čermák například říká, že: „(...) existence frazeologie a idiomatiky je zákonitým jevem každého jazyka, stejně jako jejich užívání je pro jejich specifické vlastnosti a výrazové možnosti odstíněným prostředkem jazykové kultury.“ (Čermák 2007, s. 26).

Velice důležitou roli ve frazeologii každého národa hraje také stereotyp představ o světě. Určité věci jsou totiž v našich myslích stereotypně zakódovány tak, že dané hledisko, které je všeobecně považováno za „správné“, přejímá celá společnost a vnímání těchto věcí pak probíhá formou stereotypu. František Čermák k tomu uvádí následující: „Sociologické pojetí stereotypů pracuje často, zvláště v oblasti tradičních pohledů na jiné národy, s představami, které nemusejí být pravdivé ani lichotivé: např. Skotové jsou takto v češtině stereotypně vnímáni jako lakomí, Němci jako pořádkumilovní a přesní (německá přesnost).“ (Čermák 2007, s. 25).

Rodilí mluvčí často používají frazeologismy, které se tradují v dané jazykové oblasti, právě na základě těchto stereotypů. Nevytváří nic nového, protože frazeologické výrazy jsou součástí jejich jazykového instrumentáře již odmalička.

František Čermák například ve své studii Frazeologie a idiomatika uvádí: „Stereotyp je v jazyce lexikální kombinace, vstupující do textu jako hotová, relativně frekventovaná a známá, resp. tradovaná jednotka, která je ustálená a negenerovatelná. Komunikačně a jazykově usnadňuje, urychluje a automatizuje tvorbu textu.“ (Čermák 2007, s. 24).

Mezi slovem a frazeologismem existuje velice blízký vztah a díky svému lexikálnímu významu tedy mohou vystupovat jako synonyma. Když se například blíže podíváme na frazeologismus *až naprší a uschne*, víme, že dané ustálené spojení slov můžeme vyjádřit i jediným slovem - *nikdy*. Blízký vztah mezi slovem a frazeologismem svým tvrzením dokazuje A. I. Molotkov: «**Фразеологизм и слово** имеют общие признаки: лексическое значение и грамматические категории. Наличие у фразеологизма лексического значения практически доказывается не только тем, что он может быть истолкован, но и тем, что фразеологизм и слово могут быть соотнесены по их лексическому значению как синонимы, например: *пустить в расход* = расстрелять, *дать дуба* = умереть, *кот наплакал* = мало, *на каждом шагу* = повсюду.» (Ивашко и кол. 2002, с. 348).

3.2 Idiom

Idiom je základní jednotkou frazeologie a bývá považován za synonymum termínů frazém, frazeologická jednotka či frazeologismus. Základní vlastností frazeologie je idiomaticnost, což znamená, že celkový význam frazeologismu můžeme odvodit, aniž bychom znali význam jeho komponentů. Jde o ustálené spojení slov s určitým významem.

Ve studii Frazeologie a idiomatika česká a obecná se můžeme dočíst následující: „**Obecná slovní povaha** všech frazémů a idiomů svazku předurčuje i (paralelně stavěnou) slovesnou povahu výkladu jejich významu; v zásadě lze tuto část chápat jako **významovou konkretizaci vztahu mezi aktanty**, který je obrysově naznačen v předsunutém kontextu. Např.:

mít něco na srdci: chtít o něco požádat nebo něco říct; chtít se s něčím svěřit nebo si na něco postěžovat;

zapsat si něco za uši: dobře si něco jako zásadu, poznatek do budoucnosti zapamatovat;

mít zaječí úmysly: chtít, snažit se zbaběle utéct, a zachránit se tak...“ (Čermák 2007, s. 688-689).

František Čermák dále uvádí: „Velmi charakteristickým rysem idiomatičského významu, zvláště v kontextu, je jeho **pragmatická složka**, která těsně souvisí s funkcí idiomu a vztahem k uživatelům a často se projevuje i jeho expresivitou. Jejím typickým projevem je složka **hodnotící (evaluativní)**, a to ve své kladné a (především, nejčastěji) **záporné** poloze. Pragmatická, specificky evaluativní složka významu je zachycována většinou implicitně, volbou výkladového metajazyka, někdy však i explicitně, zvláště v části kontextové, např.:

přirůst někomu k srdci: získat si lásku, oblibu a náklonnost...;

sedět si na uších (... v reakci na ostrou výstrahu ... druhého, někdy rozzlobeného)

Tato složka může někdy natolik převážet, že se frazém začne používat (na úkor jiných užití) především jako prostředek k vyjádření určité konkrétní promluvové funkce. Např. frazém *zapsat si něco za uši*, který má svou pragmatickou složku vyjádřenou už ve svém významovém popisu (... v reakci na ostrou výstrahu ... druhého, někdy rozzlobeného), se užívá i v obvyklé funkci zvolání a připomínky, která má vždy pragmatický charakter. Je pochopitelné, že zvláště častá a výrazná funkce, která předurčuje i konkrétní podobu frazému, jeho význam do určité míry mění.“ (Čermák 2007, s. 689).

Ve studii Современный русский язык se můžeme dočíst, že frazeologismus nese určité kategoriální či ohraničující příznaky, které náleží pouze jemu. Mezi takové příznaky se řadí lexikální význam, skladba komponentů a přítomnost gramatických kategorií. Takové příznaky tedy umožňují vydělovat frazeologismus jako samostatnou jednotku jazyka. «Фразеологизм имеет

свои, только ему присущие категориальные, или определяющие, признаки, которые в совокупности позволяют, с одной стороны, выделить его в самостоятельную единицу языка. Такими признаками фразеологизма являются: а) лексическое значение, б) компонентный состав и в) наличие грамматических категорий.» (Ивашко и кол. 2002. с. 348).

Katerina Kedroň ve své práci uvádí tradiční pohled, jak je idiom všeobecně chápán v podání lingvisty Škarby. „Tradičně je pojem idiom chápán jako jazyková jednotka složená z několika prvků, jejíž sémantický obsah je nerozložitelný. Idiomy se můžou vytvářet na různých jazykových rovinách: může to být slovo, jehož celkový význam není podmíněn významem morfému, ze kterých se skládá; může se jednat o ustálená slovní spojení a větné útvary, jejichž sémantika nevyplývá z významu komponentů. V úzkém smyslu se za idiomy označuje část jednotek patřících k jádru frazeologie.“ (Kedroň 2014, s. 21).

V. M. Mokienko zastává názor, že frazeologismy jsou slovní spojení s přeneseným významem, které nelze rozdělit na jednotlivé komponenty. Přiklání se k jeho tvrzení, protože každý frazeologismus nese určitý význam, nicméně ne vždy je tvořen komponenty, které nesou pochopitelný význam samy o sobě. «Под фразеологической единицей мы понимаем относительно устойчивое, воспроизводимое, экспрессивное сочетание лексем, обладающее (как правило) целостным значением.» (Мокиенко 2002, с. 381). Mezi taková slovní spojení zařazuje například i ustálené výrazy typu: *Dobrý den*, *Dobrý večer* atd. Dále za taková ustálená slovní spojení považuje výrazy, jež se nevytváří v procesu komunikace a jež si člověk zapamatuje v celé jejich podobě.

«1) **фразеологизмы** - это сочетания слов, которые имеют обобщенно-переносное значение, неразложимое на части.

2) это все словосочетания, воспроизводимые в готовом виде, то есть и словосочетания типа: добрый вечер, добрый день, добро пожаловать и т.п.

3) **фразеологизмы** - это все сочетания слов, которые в процессе коммуникации не создаются, а извлекаются из памяти целиком» (Мокиенко 2005, с. 3).

Zcela se ztotožňuji s tvrzením převážné většiny lingvistů, že nejdůležitější vlastností frazeologie je idiomatičnost. Dle mého názoru se spory mezi odborníky na frazeologii vyskytují nejenom ve vymezení pojmu frazeologie, ale spíše v určení stupně idiomatičnosti, jelikož je někdy velmi složité stanovit hranici mezi neidiomatickými frazeologismy a idiomatickými výrazy. Velice výstižně se na toto téma vyjádřila V. N. Tělija: „Vymezit přesné hranice mezi idiomatikou a jinými typy frazeologických jednotek je stejně nemožné, jako určit, kde je hranice, která rozděluje vodu

mořskou a říční, vtékající do moře, zvláště v době bouře.“ (Tělija 1996, s. 63).

3.3 Přísloví

Má bakalářská práce je věnována zejména problematice biblické frazeologie, na jejímž základě bude probíhat výzkumné šetření v praktické části. Proto jsem se do kapitoly s názvem „Vymezení pojmů“ rozhodla zařadit i menší podkapitoly „přísloví“, „rčení“, „pořekadla“ a „okřídlené výrazy“, jež se vyskytují v rámci mnou vybraných biblických frazeologismů, které se staly součástí empirického výzkumu.

Lenka Zelenková ve své práci na téma přísloví uvádí následující: „Jedná se o obsahově mnohoznačné výpovědi, jež nabývají příhodného a přesného významu teprve v kontextu, v němž se jich použilo. (...) Přísloví je anonymní ustálené spojení slov s mravoučnou tendencí. Mohou mít charakter vět oznamovacích či rozkazovacích (*Darovanému koni na zuby nehleď!*). Jindy jimi lze stručně zachytit příběh (*Nouze naučila Dalibora housti.*). Jejich vyjádření může být také zhuštěné (*Mladost - radost.*).“ (Zelenková, theses.cz/id/3v6v2u/, s. 13-15)

Přísloví může fungovat jako větný člen a je emocionálně zabarvené. Všeobecně je přísloví považováno za ustálený výraz, který obsahuje jakési mravoučné poučení, jehož pravdivost je ověřena zkušenostmi našich předků.

Podle Zaorálka je přísloví jednoznačně produktem lidové filozofie a moudrosti. Jeho účelem by mělo být varování, ponaučení či pokárání. Přísloví tvoří vždy celou větu, jež se užívá v dané, zvykem ustálené formě. Jiné obrazné výrazy, řazené běžně pod název mudrosloví, jsou podle autora „zřejmě produktem lidové fantazie, výronem citu spíše básnivého, než hloubavě přemýšlivého“. (Zaorálek 1963, s. 5)

3.4 Rčení

Podle slov Lenky Zelenkové je definice pojmu rčení následující: „Rčení mají toliko zpestřit, oživit, případně zvýraznit mluvený nebo psaný jazykový projev. Jejich účel je tudíž stylistický, nikoli mudroslovný. Nadto rčení, úsloví atd. lze považovat za pouhý stavební materiál, můžeme je časovat a zacházíme s nimi jako s prostými slovy, vkládáme je do vět. (...). Frekventovaná jsou rovněž rčení původu biblického (*Stavět dům na písku*).“ (Zelenková, theses.cz/id/3v6v2u/, s. 13-15)

Dle názorů většiny odborníků je rčení velice podobné přísloví, avšak liší se od něho zejména tím, že je produktem lidové fantazie, kdežto přísloví je vyjádřením nějaké životní moudrosti a smyslem rčení je zejména pobavit.

A. M. Babkin například uvádí: «Пословица представляет собой меткое образное изречение назидательного характера, являющееся обобщением тех или иных житейских наблюдений; многие пословицы характеризуются ритмическим строением. С фразеологическими единицами (...) пословицу обличает устойчивость употребления, переносность значения и эмоционально — экспресивный характер выражения.» (Ивашко и кол. 2002, с. 341).

3.5 Pořekadlo

Podle Lenky Zelenkové pořekadla „mají charakter větný, shrnují zkušenosti lidí a stručně vystihují konkrétní situaci. Dále bývají hodnotící, příkazovací (vybízeční) a nejednou shrnují také zkušenost protichůdnou (*ráno moudřejší večera; co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítřek*)“ (Zelenková, theses.cz/id/3v6v2u/, s. 15).

Rčení je velice podobné pořekadlu. Liší se od něho především tím, že je možné ho volně časovat (*házet perly sviním*), zatímco pořekadlo pouze ve velmi omezené míře nebo vůbec (*já nic, já muzikant*).

«Поговорка — окольное выражение, переносная речь, простое иносказание, обиняк, способ выражения, но без притчи, без суждения, заключения, применения; это одна первая половина пословицы. Поговорка заменяет только прямую речь окольную, не договаривает, иногда и не называет вещи, но условно, весьма ясно намекает. Она не говорит: он пьян, - а скажет: *у него в глазах двоится, он навеселе, язык лыка не вяжет...*, он мыслете пышет и пр. Вместо он глуп, она говорит: *у него не все дома.*» (Ивашко и кол. 2002, с. 342).

3.6 Okřídlené výrazy

Okřídlené výrazy vzešly ze západoevropské či východní literatury, filozofie či umění. Bible je uměleckým textem, a proto i v ní můžeme nalézt řadu těchto okřídlených výrazů.

«Крылатые слова обязанные своим происхождением классической западноевропейской или восточной литературе, философии, искусству или науке, как например: *сражаться с ветряными мельницами, буря в стакане воды, как буриданов осел, синий чулок, голубой цветок, родимые пятна капитализма, штурмовать небо, между молотом и наковальней, калиф на час и т. п.*» (Ивашко и кол. 2002 s. 345-346).

4 Biblické frazeologismy

4.1 Jazyk Bible jako sjednotitel národů křesťanské kultury

Jazyk Bible, jež je označována jako Kniha knih, značně ovlivnil formování spisovných jazyků mnohých národů, které jsou součástí křesťanské kultury. Nicméně ačkoliv je jazyk Bible jakýmsi prostředníkem, který spojuje všechny národy vyznávající křesťanství, pro překladatele je složité překládat biblické frazeologismy do jiného jazyka. Záleží zejména na lexikálně sémantických jevech a celkové adaptaci biblických frazeologismů každého národa. V knize Лепта библейской мудрости je uvedeno následující: «В какой-то степени язык Библии — это язык «в себе», своеобразный духовный код, объединяющий народы христианских культур.» (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 5).

První české překlady Bible vznikaly již v 11. a 12. století. Nebyly to však zatím překlady celé Bible, ale jenom některých jejích úryvků. Nejstarším známým, avšak nedochovaným překladem je tzv. Bible leskovecko-drážďanská z doby okolo roku 1360.

V ruském prostředí byla situace jiná, jak se můžeme dočíst například v knize Лепта библейской мудрости: »Как известно, в русской православной церкви в качестве языка, богослужения используется церковнославянский перевод Библии, восходящий к кирило-мефодиевскому и, естественно, претерпевший в ходе многовекового развития немало редакторских замен, направленных на унификацию текста и приближение его к русскому литературному языку и народному языку. В 1816 году был впервые издан текст русского Евангелия, а в 1876 году на русском языке впервые появился полный перевод Библии, утвержденный священным Синодом» (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 5).

Biblické frazeologismy začínaly pronikat do spisovného ruského jazyka v podobě církevní slovanštiny. Církevní slovanština však postupně z jazyka vymizela a byla nahrazena ruskými formami, což mělo zákonitě vliv i na biblické frazeologismy. «Понятно, что библеизмы, издавеле проникавшие в русский литературый язык, входили в него первоначально в церковнославянской форме; по мере же вытеснения из литературного обихода старословянизмов и замены их собственно русскими формами, библеизмы также подвергались этому процессу». (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 6).

Bible obsahuje obrovské množství informací, které jsou vnímány rozličnými způsoby. Liší se zejména náhled na podloženost údajů, stále se vedou spory, zda jsou informace založené na

skutečných událostech, nebo se jedná o pouhé mýty. Nicméně o tom, jaký vliv měl a do dnešní doby má jazyk Bible na formování jazyků křesťanské kultury, svědčí následující tvrzení: «Демонстрируя мощный общечеловеческий и собственно национальный культурологический и языковой потенциал, жизнь библеизмов (...) убедительно свидетельствует о нетленности духа и буквы **Книги книг**, о ее непреходящем влиянии на процесс объединения различных культур и языков». (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 11).

4.2 Specifika biblické frazeologie

Biblická frazeologie zahrnuje vlivem kulturních odlišností každého národa určité specifické rysy, jež pramení především z tradice prvních biblických překladů.

Biblická frazeologie je však „osobitou“ sférou, která nehledě na kulturní rozdíly a odlišnosti v překladatelské tradici zachovává svůj význam, jež je pochopitelný všem křesťanským národům. Navzdory specifickým lokálním variacím v překladech a interpretacích Písma svatého totiž obsahuje základní společné sdílené poselství. Nehledě na jazykové rozdíly je základní smysl všech těchto ustálených spojení slov pocházejících z Bible zachován. Pouze chápání některých slov, které jsou součástí frazeologismů, může probouzet v rodilém mluvčím i jiné konotace, které souvisejí se samotným původem slova a s jeho postupným vývojem.

V knize *Лепта библейской мудрости* se můžeme dočíst například následující: «Слово **лепта**, пришло в русский язык и в язык других народов Европы из Библии и стала популярной благодаря хорошо известной евангельской притче о **бедной вдове**, отдавшей в качестве пожертвования в храм последние свои монеты-лепты (Марк. 12, 41-43. Ср. также: Лука 21, 2). Вдова отдала все, что у нее было - **две последние монеты — лепты**. (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 6).

Dále se v knize *Лепта библейской мудрости* hovoří o tom, jak se liší chápání slova *groš* v různých evropských jazycích. Slovo *groš* je totiž známé zejména díky zastaralému obratu z Bible – *vdoví groš*, avšak díky různým tradicím překladů Bible je slovo *groš* transparentní zejména pro mluvčí češtiny a polštiny. «Благодаря знанию Библии, и устаревший оборот **лепта вдовицы** известен большинству европейских языков. Немецкое выражение **Scherflein der Witwe**, восходящее к той же евангельской притче, практически уже не употребляется, рус. лепта вдовицы является редким книжным архаизмом, чешское **vdoví (vdovin) groš** употребляется в книжном стиле, а польское **wdowi grosz** относится фразеологами к достаточно частотной идиоматике. Причины такого разнobia в употребительности общего для европейских языков библеизма кроются, вероятно, в различии стилистического потенциала соответствующих денежных наименований. Если в русском и немецком языках они практически являются фразеологическими «окаменелостями», то польское и чешское **грош** понятно каждому носителю языка. Это связано с разными традициями перевода соответствующего места Библии. (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 6).

Specifičnost biblické frazeologie je dána zejména různou tradicí překladů Písma svatého. Zatímco západoslovanské a německé texty Bible pocházejí ze západní latinské tradice, ruské biblické texty pocházejí z tradice byzantské. K této problematice se velmi výstižně vyjadřuje studie Лепта библейской мудрости, kde stojí: «Сопоставление **русского массива библеизмов** с библеизмами других языков (напр., чешского, словацкого, немецкого) свидетельствует, что можно говорить об их известном параллелизме, но более существенно то, что русский литературный язык, с одной стороны, и чешский и словацкий (Лилич, Мокиенко, Степанова 1993) или чешский и немецкий (Яцевич 2003), русский и немецкий (Walter, Mokienko 2002), с другой — заметно противопоставлены вследствие разных переводческих традиций: **западнославянские и немецкий тексты Библии** восходят к латинскому посреднику, русские же находятся в рамках византийской традиции.» (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 7).

Ruský jazyk na rozdíl od jiných evropských jazyků přebral skrze církevně slovanské překlady i některá slova z řečtiny, která do značné míry ovlivnila i spisovnou ruštinu: «Русский язык, в отличие от других европейских, воспринял через **церковнославянские переводы** и немало заимствований из греческого, которые приобрели в литературном и речевом употреблении маркированную стилистику и семантику и потом обрели статус **библеизмов**. В церковнославянский **текст Библии**, а затем и в его синодальный перевод на русский язык, перешло немало слов-реалий, маркированных той эпохой, которая отражена в Священном Писании. Таковы напр., наименования мер веса, денежных единиц, животных, растений и. т. п.» (Балакова, Вальтер, Мокиенко 2012, с. 6).

Důležitost a význam Bible, která měla vliv na formování a rozvíjení jazyka, dokládá následující tvrzení: «Известно, какую важную роль сыграл лютеровский перевод в развитии немецкого языка и литературы. В известной мере это можно отнести и к переводу Библии на славянский язык. Солунские братья не только дали славянам письменность, своим переводом Библии они, а вслед за ними и другие переводчики церковной литературы ввели в обиход славянства множество новых понятий — не только религиозных, но и философских, научных и общественных» (Рижский 2007, с. 42).

V ruském i v českém jazyce se biblická frazeologie poměrně často používá, ačkoliv většina populace si pravý původ užívaných frazeologismů neuvědomuje nebo ho vůbec nezná. K této problematice se vyjadřuje například stat' M. G. Lunnové: «В современном русском языке известно более двухсот устойчивых выражений, так или иначе связанных с текстом Библии.

Особенно много фразеологизмов из Нового Завета, прежде всего из Евангелия. "Благовещение и Рождество Христово", поклонение волхвов, усекновение главы Иоанна Крестителя, притчи о блудном сыне, об умных и глупых девах, об исцелении Лазаря и об изгнании бесов, рассказ об насыщении тысяч немногими хлебами, Тайная Вечеря, Иудин поцелуй - это далеко не полный перечень тех фрагментов из Священного писания, которые бытуют в повседневном нашем словоупотреблении как текстовые реминисценции.» (Луннова 2008, с. 1).

Do roku 1917 v Rusku a před nástupem bolševismu v bývalém Československu byla víra v Boha velmi důležitým životním aspektem. Lidé více navštěvovali kostely a dobře znali text Bible. Nicméně, i když v době existence SSSR a Československa byla víra pronásledována, mnozí spisovatelé, umělci, političtí aktéři a známé osobnosti 20. století měli klasické vzdělání a ve svých textech používali biblické výrazy. Také představitelé politického vedení, jako byli v SSSR například Lenin, Stalin, Trockij, Lunačarskij, aplikovali ve svých textech biblické aluze. Když poté řadový čtenář přišel do kontaktu s jejich díly, výrazy z Písma svatého se mu začaly automaticky ukládat do paměti. Tím způsobem docházelo k upevnění znalostí biblických frazeologismů u široké populace. Této problematice se věnuje A. M. Seliščev ve své práci Язык революционной эпохи: «Как неоднократно отмечалось учеными (В.М. Мокиенко и др.), **библейские фразеологизмы** нередко приходят в сознание обычного человека не непосредственно из **Священного Писания**, а из текста — посредника. Многие писатели, общественные деятели, деятели культуры XX века имели классическое образование и естественно вкрапляли библейские выражения в производимые ими тексты. Такие деятели революции, как Ленин, Сталин, Троцкий, Луначарский, употребляли в своих текстах библейские аллюзии. (...) Это способствовало закреплению библейских фразеологизмов в коллективной памяти руссково народа.» (Селищев 1928, с. 63).

Danému tématu se věnuje také N. Rajnochová ve své stati Библейские выражения в политическом дискурсе, kde se zmiňuje o pronikání biblické frazeologie do povědomí rodilých mluvčích v různých světových jazycích. Uvádí, že Bible je plnohodnotným precedentním a zejména inspiračním zdrojem, díky němuž vznikají další významné precedentní texty. Dále zastává názor, že díky politickým, ekonomickým, sociálním a dalším příčinám se biblické texty postupně dostávají do povědomí všech národů. «Говоря о **библейских фразеологизмах**, проникающих в сознание носителей любого языка, необходимо упомянуть о том, что это вообще характерная особенность прецедентных текстов. Книга книг сама является полноценным и целостным прецедентным текстом, а также дает простор творчеству, является

источником для создания новых прецедентных текстов. (...) Благодаря целому ряду политических, экономических, социальных и других причин, библейские тексты с течением времени трансформируются в сознании каждого народа, искажаются, модифицируются, приобретают другие акценты, отображая новые явления и показывая современный срез состояния общества и его культуры.» (Райнохова, 2016, с. 26).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Úvod do vlastního výzkumného šetření

Výzkumné šetření v mé práci je zaměřeno především na otázku, jaké jsou znalosti biblické frazeologie u představitelů rodilých mluvčích ruštiny a češtiny. Můj výzkum je založen na odpovědích respondentů, již jsou rozděleni do tří skupin. První skupina se skládá z respondentů ve věku od 18 do 35 let. Druhá skupina zahrnuje věkovou kategorii od 35 do 70 let a poslední skupina se zabývá věkovou kategorií od 70 let výše. Celkový počet respondentů čítá 30 z České republiky a 30 z Ruska, přičemž každá věková skupina zahrnuje 10 osob.

Takovouto skladbu věkových skupin jsem zvolila kvůli předpokladu menší znalosti biblických frazeologismů u mladších respondentů na rozdíl od těch starších. V současné době zejména mladí lidé nechodí do kostela a nemají téměř žádný vztah k náboženství. To je z velké části zapříčiněno také politickými podmínkami, které byly pro církve nepříznivé, a to jak v Rusku, tak v České republice.

Při výzkumné činnosti se centrem mého bádání staly následující biblické frazeologismy:

- *Jidášův groš - Копейка Иудея*
- *Házet perly sviním - Метать бисер перед свиньями*
- *Miluj bližního svého (jako sebe sama) - Возлюби ближнего своего (как самого себя)*
- *Návrat ztraceného syna - Возвращение блудного сына*
- *Nemít kde hlavu složit - Не иметь где голову приклонить*
- *Sloužit dvěma páni - Служить двум господам*
- *Vidět smítko v cizím oku - Видеть сучок в чужом глазу*
- *Třicet stříbrných - Тридцать сребреников*
- *Stát jako solný sloup - Стоять как соляной столп*
- *Kdo hledá, ten vždy najde - Кто ищет, тот всегда найдет*
- *V Adamově rouchu - В костюме Адама*
- *Setřást prach ze svých nohou - Отрясти прах от ног своих*
- *Potopa světa - Всемирный потоп*

- *Zakázané ovoce* - *Запретный плод*
- *Sypat si popel na hlavu* - *Посыпать пеплом голову*
- *Nemocný jako Lazar* – *Беден как Лазарь*
- *Kající se Magdaléna* - *Кающаяся Магдалина*
- *Na začátku bylo slovo* - *В начале было слово*
- *Oko za oko, zub za zub* - *Око за око, зуб за зуб*
- *Mana nebeská* - *Манна Небесная*
- *Sodoma a Gomora* - *Содом и Гоморра*
- *Člověk míní, Pán Bůh mění* - *Человек предполагает, а Бог располагает*
- *Nedělej si modlu* - *Не сотвори себе кумира*
- *Hříchy mládí* - *Грехи молодости*
- *Kámen úrazu* - *Камень преткновения*

Výše uvedené frazeologismy jsou součástí empirické sondy a na jejich základě proběhlo výzkumné šetření.

Tyto biblické frazeologismy jsem zvolila náhodným výběrem ze slovníku Лепта библейской мудрости, který mi byl nápomocen i při výkladu daných frazeologismů v následující kapitole. Při výběru mi můj cit rodilého mluvčího napověděl, že i já mám všechny tyto frazeologismy v povědomí. Usoudila jsem tedy, že daná ustálená slovní spojení budou pro většinu (z mého pohledu tedy alespoň pro českou skupinu) respondentů známá, jelikož řada z nich do našeho povědomí vstoupila jako stereotypní jednotky.

Ne všechny tyto frazeologické výrazy jsou přímými citacemi z Bible, část z nich je založena na aluzích pocházejících z biblických příběhů. Jsou to takzvané okolobiblické výrazy. Mezi taková slovní spojení patří například *Jidášův groš*, *kající se Magdaléna*, *nemocný jako Lazar*, *v rouše Adama...* Respondenti tedy podle mého mínění ve většině případů nemuseli přijít do přímého kontaktu s Bibli, aby znali původ a význam daných biblických frazeologismů, jelikož tato ustálená spojení se stala během staletí přirozenou součástí našeho jazykového instrumentáře.

5.1 Rozbor biblických frazeologismů, jež se staly součástí výzkumného šetření

Z mého hlediska je používání biblických frazeologismů, které se staly součástí mého výzkumu, aktuální jak v ruském, tak v českém jazyce. Důkazem toho jsou ukázky z moderních zdrojů, jako jsou publicistika, internet a současná literární díla. Pro výzkum byl použit český a ruský národní korpus.

Než přistoupíme k hodnocení empirické sondy, uvádím všechny zkoumané frazeologismy s jejich významy, historickým kontextem a příklady moderního použití. K výkladu všech uvedených frazeologismů mi dopomohl slovník *Лепта библейской мудрости*. U všech frazeologismů uvádím krátkou citaci z Bible v českém jazyce a zároveň i z Bible v ruském jazyce, aby bylo zřejmé, z jakých částí Bible dané frazeologické výrazy pocházejí. Nicméně, ne všechny frazeologismy, jež se staly součástí mého výzkumu, jsou přímými citacemi z Bible. Tyto tak zvané okolobiblické výrazy z ní pouze vycházejí.

Pro citace v českém jazyce jsem si vybrala Bibli, která byla vydána v roce 2001 nakladatelstvím Česká biblická společnost. Biblický text byl v dolní části stran obohacen o pomocné poznámky. Toto uspořádání společně s maximálně zvýrazněným pořadím kapitol a veršů umožňovalo rychlé vyhledávání a snadnou orientaci v biblickém textu.

Pro citace v ruském jazyce jsem si zvolila novější vydání Bible, a to z roku 2013. Bible byla vydána nakladatelstvím Российское Библейское общество. Vybrala jsem si ji (stejně jako českou) kvůli možnosti rychlého vyhledávání a snadné orientace.

1. *Házet perly sviním - Метать бисер перед свиньями*

Význam frazeologismu

Jde o snahu něco vysvětlovat člověku, který nedokáže smysl toho, o čem se mluví, pochopit, v důsledku čehož nemůže danou věc po zásluze ocenit.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Nedávejte psům, co je svaté. Neházejte perly před svině, nebo je nohama zašlapou, otočí se a roztrhají vás. Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno.“ (Mt. 7,6).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Не давайте святыни псам, и не бросайте жемчуга вашего перед свиньями, чтобы они не попрали его ногами своими и, обратившись, не растерзали вас». (Мф. 7,6).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) Celý den *házím perly sviním*. Prodávám úžasná díla různým degenerátům. Výjimeční lidé! (...)“ (Černá, (Plačící Zuzana) 2014).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Это все равно, что *метать бисер перед свиньями!*» (Маринина, «(Последний рассвет)» 2013).

2. *Miluj bližního svého (jako sebe sama) - Возлюби ближнего своего (как самого себя)*

Význam frazeologismu

Jde o určitou pobídku k milosrdenství, humánnosti a laskavosti k druhým. Tvrdí, že lidé by měli mít rádi všechny kolem sebe stejně, jako mají rádi sebe sama.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„On mu řekl: Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: Miluj svého bližního jako sám sebe.“ (Mt 22, 37 – 40).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«И Иисус сказал ему (законнику): возлюби Господа Бога твоего всем сердцем твоим и всею душою твоею и всем разумением твоим... возлюби ближнего твоего, как самого себя.» (Мф 22, 37-40).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) dolů mezi trnům a květy, stála slova: „*Miluj bližního svého jako sebe sama.*“ (...).“ (Kunová, (Malé ženy) 2009).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Когда речь идет о сочувствии—это вот это самое «*возлюби ближнего своего, как самого себя.*» (Коллективный форум, «(Как сказать ребенку 4 лет о смерти прабабушки)» 2012).

3. Návrat ztraceného syna - Возвращение блудного сына

Význam frazeologismu

Používá se k označení člověka, který se kaje nad svými špatnými činy, jichž se v minulosti dopustil. Frazeologismus může také označovat návrat lehkomyslného člověka bez mravních zásad k bohabojnému životu.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Když se jeho starší bratr vracel domů a dozvěděl se, co se stalo, rozzlobil se: Pracoval jsem pro tebe celá léta a nikdy jsi mi nedal ani kůzle, abych pohostil své přátele, vyčítal svému otci. A teď pořádáš hostinu kvůli mému nepovedenému bratrovi.“ „Synu, všechno, co je moje, je i tvoje,“ řekl mu otec, ale máme proč se veselit a radovat, protože tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, byl ztracen, a je zase nalezen.“ (Lk 15,28 – 32).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Он осердился и не хотел войти. Отец же его, выйдя, звал его. Но он сказал в ответ отцу: вот, я столько лет служу тебе и никогда не преступал приказания твоего, но ты никогда не дал мне и козлёнка, чтобы мне повеселиться с друзьями моими; а когда этот сын твой, расточивший имение своё с блудницами, пришел, ты заколол для него откормленного тельца. Он же сказал ему: сын мой! ты всегда со мною, и всё мое твое, а о том надобно было радоваться и веселиться, что брат твой сей был мертв и ожил, пропадал и нашелся.» (Лк 15,28-32).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) kilo vyšetřeného másla, baňaté lahve plné řepného sirupu. *Návrat ztraceného syna* nebyl předem ohlášen, měl být překvapením. (...)“ (Grass, (Při loupání cibule) 2007).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«*Возвращение блудного сына* национальное окружение приняло с удовлетворением.» (Садулаев, «(Когда проснулись танки)» 2010).

4. Nemít kde hlavu složit - Не иметь, где голову приклонить

Význam frazeologismu

Člověk nemá vlastní obydlí, postrádá místo, kde by mohl zůstat (nemá střechu nad hlavou).

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Ježíš mu tedy řekl: Lišky mají doupata a nebeští ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by složil hlavu.“ (Mt 8, 20).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«И говорит ему Иисус: лисицы имеют норы и птицы небесные — гнезда, а Сын Человеческий не имеет, где приклонить голову.» (Мф.8, 20).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) je zvyklá žít v luxusu a on ani *nemá kde hlavu složit*. (...)“ (Alvarez, (35 mrtvých) 2013).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Для лиц, не имевших, действительно, *«где голову приклонить»*, в столице существовали ночлежные дома.» (Засосов, Пызин, «(Из жизни Петербурга 1890-1910-х годов, записки очевидцев)»1976).

5. *Sloužit dvěma pánům* - *Служить двум господам*

Význam frazeologismu

Značí přidržování se rozdílných přesvědčení nebo vyznávání dvou odlišných věr. Může také označovat zrádce neboli „Jidáše“.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Jednoho bude nenávidět a druhého mít v lásce nebo jednomu dávat přednost a druhého zanedbávat. Nelze sloužit zároveň Bohu a majetku.“ (Mt 6, 24).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Никто не может служить двум господам; ибо или одного будет ненавидеть, а другого любить, или одному станет усердствовать, а о другом не радеть. Не можете служить Богу и маммоне.» (Мф 6,24).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...)„Nikdo nemůže *sloužit dvěma pánům*,“ zněla starcova odpověď. (...)“ (Kern, (Humor pouštních otců) 2005).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Никакой слуга не может *служить двум господам*: ибо или одного будет ненавидеть, а другого любить; или одному станет усердствовать, а о другом нерадеть.» (Толстой,

«(Богу или Маммоне?)» 1896).

6. *Kdo hledá, ten vždy najde - Кто ищет, тот всегда найдет*

Význam frazeologismu

Cíle dosahuje jen ten, kdo o něj bez ustání usiluje.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Proste, a dostanete, hledejte, a najdete. Klepejte, a bude vám otevřeno.“ (Mt 7, 7).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Просите, и дано будет вам; ищите, и найдете; стучите, и отворят вам.» (Мф 7,7).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) co všechno můžete na světové pavoučí síti informací nalézt. *Kdo hledá, najde*. I našel jsem, že vedení zemědělského podniku Agro (...)“ (Regionální týdeník 2011).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Но как показывает практика, *кто ищет, тот всегда найдет*, и даже самое аккуратное поведение женщины ее не спасает.» (Василькина, «(Круг насилия: Психология на каждый день)» 2010).

7. *Kámen úrazu - Камень преткновения*

Význam frazeologismu

Jde o označení nastalých vážných komplikací, překážek či složitostí, se kterými se setkáváme při uskutečňování libovolného záměru.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Jak je psáno: Hle kladu na Siónu kámen úrazu a skálu pohoršení, ale kdo v něho věří, nebude zahanben.“ (Římanům 9, 33).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Как и сказано в Писании: Смотри же, я положу в Сионе камень преткновения, камень, о который спотыкаются грешники, но, кто верит в Него, не устыдится.» (К Римлянам 9, 33).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) A to byl *kámen úrazu*, protože naprostá většina těchto lidí matiku už dávno zapomněla. (...)“ (Gál, (Vykořeněný) 2012).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Мы вас очень просим понять, что для нас это настоящий *камень преткновения*.» (Маринина, «(Ангелы на льду не выживают.)» Т. 1 2014).

8. V Adamově rouchu - В костюме Адама

Význam frazeologismu

Označení pro muže, který je absolutně nahý.

Původ frazeologismu je spojen s obrazem prvního člověka, který podle Bible chodil po ráji nahý.

Citace z Bible v českém jazyce:

„I otevřeli se oběma očima a poznali, že jsou naří. Seřili říkové listy a vyrobili si z nich zástěrky.“ (Gn 3,7).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«И открылись глаза у них обоих, и узнали они, что наги, и сшили смоковые листья, и сделали себе опоясания.» (Быт 3,7).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) se stal se svými syny jedním z propagátorů nudismu. V *Adamově rouše* dělal různé opravy na usedlosti, štípal dříví a... (...)“ (Magazín Víkend DNES 2014).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«В костюме Адама си́гаю в воду и цепляюсь за трос.» (Гусев, «(По морям, по волнам)» 2002).

9. Nedělej si modlu - Не сотвори себе кумира

Význam frazeologismu

Lidstvo si nemá dělat bůžky, idoly z někoho či něčeho. Podle tohoto frazeologismu nestojí za to se někomu či něčemu slepě klanět.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu. Jde o druhé nejdůležitější boží přikázání, které od věřících vyžaduje, aby se neklaněli žádným lživým bohům.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Hospodin řekl: Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiného Boha mimo mne.“ (Mojž 5, 5 – 7).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Он сказал: Я господь, Бог твой, который вывел тебя из земли Египетской, из дома рабства. Да не будет у тебя других богов перед лицом Моим.» (Втор 5, 5 — 7).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) Někteří si z jídla *udělali modlu*, ale na druhé straně přibývá i těch na druhém... (...)“ (Týdeník Květy 2013).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Мораль учит: «не сотвори себе кумира», то есть она не рекомендует ослеплять себя символами.» (Дольник. «(Естественная история власти «Знание - сила»)» 2006).

10. *Nemocný jako Lazar* – *Беден как Лазарь*

Význam frazeologismu

Daný frazeologismus je označením bédného, chudého či naprosto ničemného člověka. Také však může označovat člověka, který je vážně nemocný.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Byl nemocen jeden člověk, Lazar z Betanie, z vesnice, kde bydlela Marie a její sestra Marta. To byla ta Marie, která pomazala Pána vzácným olejem a nohy mu otřela svými vlasy; a její bratr Lazar byl nemocen. Sestry mu vzkázaly: Pane, ten, kterého máš rád, je nemocen. Když to Ježíš uslyšel, řekl: Ta nemoc není k smrti, ale k slávě Boží, aby Syn Boží byl skrze ni oslaven.“ (Jan 11, 1 – 4).

„Tehdy jim Ježíš řekl přímo: Lazar umřel.“ (Jan 11, 14).

„Ježíš jí řekl: Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít.“ (Jan 11, 25).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Был болен некто Лазарь из Вифании, из селения, где жили Мария и Марфа, сестра ее. Мария же, которой брат Лазарь был болен, была та, которая помазала Господа миром и отерла ноги Его волосами своими. Сестра послала сказать Ему: Господи! Вот, кого Ты любишь, болен. Иисус, услышав то, сказал: эта болезнь не к смерти, но к славе Божий, да прославится через нее Сын Божий.» (Иоанна 11, 1 – 4).

«Тогда Иисус сказал им прямо: Лазарь умер.» (Иоанна 11, 14).

«Иисус сказал ей: Я есмь воскресение и жизнь; верующий в Меня, если и умрет, оживет.» (Иоанна 11, 25).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) i kdybys měl jednou ten dar vrátit se na světlo *jako Lazar*, co vstal z mrtvých, jednou věci si můžeš... (...)“ (Kelman, (Holky) 2005).

Ukázku z Ruského národního korpusu jsem v tomto případě nenašla. Frazeologismus *nemocný jako Lazar* totiž v ruské tradici není tak znám jako v tradici české. Slovo *lazar* je totiž v češtině

již apelativum a v přeneseném slova smyslu je mluvčím češtiny lazar známý jako nemocný či zubožený člověk. V ruské tradici tomu tak není.

11. *Kající se Magdaléna - Кающаяся Магдалина*

Význam frazeologismu

Označení pro ženu, která se dokázala poprat se svým zhýralým životem. Může také označovat jedince, kteří se hlasitě kají ze svých prohřešků.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Jeden z farizejů pozval Ježíše k jídlu. Vešel tedy do domu toho farizeje a posadil se ke stolu. V tom městě byla žena hříšnice. Jakmile se dověděla, že Ježíš je u stolu v domě farizejově, přišla s alabastrovou nádobkou vzácného oleje, s pláčem přistoupila zezadu k jeho nohám, začala mu je smáčet slzami a otírat svými vlasy, líbala je a mazala vzácným olejem.“ (Lk 7, 36 – 38).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Некто из фарисеев просил Его вкушать с ним пищи; и Он, войдя в дом фарисея, возлег. И вот, женщина того города, которая была грешница, узнав, что Он возлежит в доме фарисея, принесла алавастровый сосуд с миром. И, став позади у ног Его и плача, начала обливать ноги Его слезами и отирать волосами головы своей, и целовала ноги Его, и мазала миром.» (Lk 7, 36 – 38).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) do základní školy jsem se někdy oblékala skoro jako ta *Máří Magdaléna*, dokud nepotkala Krista. (...) Miluju extravagantní módu. (Magazín DNES, č. 6/2008).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Это была павшая Лукреция, *кающаяся Магдалина*, — все, что хотите, но только не торжествующая Юдифь.» (Немирович-Данченко, «(Цари биржи Каиново племя в наши дни)» 1886).

12. *Mana nebeská - Манна Небесная*

Význam frazeologismu

Přeneseně: dlouho něco očekávat či velmi nutně potřebovat. Frazeologismus též může označovat něco ojedinělého, ironicky může znamenat málo pravděpodobnou pomoc či podporu z okolí. Dále může označovat něco pochybného, téměř nemožného.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Vrstva rosy se odpařila a hle, na povrchu pustiny leželo něco jemného křupavého, jemného jako jíní na zemi. Když to synové Izraele viděli, říkali jeden druhému: Man hů? Nevěděli totiž, co to je. Mojžíš jim řekl: To je chléb, který Vám Hospodin dal k jídlu.“ (Exodus 16, 14 – 15).

„Dům izraelský to pojmenoval mana. Bylo to bílé jako koriandrové zrna a chutnalo to jako koláč s medem.“ (Exodus 16, 31).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Роса поднялась, и вот, на поверхности пустыни нечто мелкое, круповидное, мелкое, как иней на земле. И увидели сыны Израилевы, и говорили друг другу: что это? Ибо не знали, что это. И Моисей сказал им: это хлеб, который Господь дал вам в пищу.» (Исход 16, 14 — 15).

«И нарек дом Израилев хлеб тому имя: манна, она была как кориандровое семя, белая, вкусом же как лепешка с медом.» (Исход 16, 31).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) a spořádal ten skrovný pokrm, jako by to byla *mana nebeská*. Nesvěřil jsem mu právě důvody, tedy že... (...)“ (Mitchell, (Atlas Mraků) 2006).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«И всё же не с воздуха всё это, не *манна небесная*.» (Рыбаков, «(Тяжелый песок)» 1975-1977).

13. Na začátku bylo slovo - В начале было слово

Význam frazeologismu

Frazeologismus vyzdvihuje význam slova. Také může označovat umění slova či slovo, o kterém se hovoří v kontextu se začátkem jakékoliv práce.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo Bůh.“ (Jan 1, 1).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«В начале было Слово, и Слово было у Бога, и Слово было Бог.» (Ио 1,1).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) je to dobře zapsáno u notáře ve městě, a *na počátku bylo slovo*, naštěstí ne moje, to buďte rádi. (...)“ (Jelinek, (Lačnost) 2006).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Вроде бы получается, «*в начале было Слово*»...» (Гусаков, «(В начале будет слово? Размышления по поводу фестиваля фантастики)» 2009).

14. *Oko za oko, zub za zub - Oko za oko, зуб за зуб*

Význam frazeologismu

Za zlo, kterého se na někom dopustíme, musíme platit stejnou měrou. Zlo se má mstít jiným zlem. Frazeologismus může také označovat člověka, který platí či za něco odpovídá.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Když někdo zmrzačí svého bližního, bude mu způsobeno, co sám způsobil: zlomenina za zlomeninu, oko za oko, zub za zub; jak zmrzačil člověka, tak ať se stane jemu.“ (Lev 24, 19 – 20).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Кто сделает повреждение на теле ближнего своего, тому должно сделать то же, что он сделал: перелом за перелом, око за око, зуб за зуб; как он сделал повреждение на теле человека, так и ему должно сделать. » (Левит 24, 19 — 20).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) Vítězem Axelrodova turnaje byla strategie „*oko za oko*“, která začala spoluprací a pak oplácela protivníkovi vždy... (...)“ (Blackburn, (Velké otázky) 2011).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Страшное детство Шкапской на первый взгляд давало ей полное право произнести древний ветхозаветный приговор: *око за око, зуб за зуб*.» (Макин, «(Mater Dolorosa — Мать Скорбящая)» 2011).

15. *Sypat si popel na hlavu* - *Посыпать пеплом главу*

Význam frazeologismu

Truchlit kvůli nějakým bédám, které se nám přihodily, nebo kvůli ztrátě něčeho cenného. Frazeologismus může také označovat člověka, který lituje svých prohřešků.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Už zdaleka ho viděli, ale nepoznali ho. I hlasitě zaplakali, roztrhli si oděv a zвыsoka si sypali popel na hlavu.“ (Jób 2, 12).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«И подняв глаза свои издали, они не узнали его; и возвысили голос свой и зарыдали; и разодрал каждый верхнюю одежду свою, бросали пыль над головами своими к небу.» (Иова 2, 12).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) já nejsem ta, komu by ses měl omlouvat a *sypat si popel na hlavu*. Začni třeba u Beth. (...)“ (Ward, (Milenec z temnot) 2010).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Что из того, что Чехов *посыпал пеплом главу* и публично признал себя «виноватым», если внутренне он остался неизменным?» (Шестов, «(Творчество из ничего)» 1905).

16. Zakázané ovoce - Запретный плод

Význam frazeologismu

Hovoří o něčem, co je zakázané, nedostupné. Frazeologismus také přeneseně označuje touhu člověka, který si něco přeje, ale nemůže to mít.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Ale o ovoci stromu, který je ve středu ráje, nám Bůh povídal: Nejezte z něho, ani se ho nedotýkejte, abyste nezemřeli.“ (Gn 3, 3).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«(...) Только плодов дерева, которое среди рая, сказал Бог, не ешьте их и не прикасайтесь к ним, чтобы вам не умереть. » (Быт 3, 3).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) A jak to tak bývá, *zakázané ovoce* nejvíc chutná.“ (Deník Bohemie 2014).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«*Запретный плод* дополняют стильные золотые детали: ручка-цепочка и веточка-застежка.» (Потребление, «(Эксперт)» 2015).

17. Potopa světa - Всемирный потоп

Význam frazeologismu

Označení pro neustávající déšť, záplavy.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Hle, já uvedu potopu vody na zemi, a zahladím tak zpod nebe všechno tvorstvo, v němž je duch života.“ (Gn 6, 17).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«И вот, Я наведу на землю потом водный, чтоб истребить всякую плоть, в которой есть дух жизни, под небесами, все что есть на земле, лишится жизни.» (Быт 6, 17).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) se rozpršelo ještě víc, jako by měla přijít další *potopa světa*. Nůžkovým dalekohledem, který jsem si vyprosil od... (...)“ (Brungger, (Osení v bouři) 2008).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Эти блоки, сваренные из листа прокатной стали толщиной 10 мм, устанавливаются под землей и заполняются пластичной бетонной смесью, что обеспечивает герметичность зала — словом, здесь можно спокойно пережить всемирный потоп.» (Огонек, «(Город подземных рекордов)» 2013).

18. Setřást prach ze svých nohou - Отрясти прах от ног своих

Význam frazeologismu

Popisuje stav, kdy někdo s někým z určitých důvodů do konce života nekomunikuje. Frazeologismus může také značit rozhodnutí něco už nikdy nedělat nebo rozhořčený odchod.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„A když vás někdo nepřijme a nebude chtít slyšet vaše slova, vyjděte ven z toho domu nebo města a setřeste prach ze svých nohou.“ (Mt 10, 14).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«А если кто не примет вас и не послушает слов ваших, то, выходя из дома или из города того, оттрясите прах от ног ваших.» (Мф 10, 14).

Příklad tohoto frazeologismu jsem v Českém národním korpusu nenalezla ani jednou, což poukazuje na to, že tento frazeologismus zřejmě nebude tak aktuální pro mluvčí češtiny jako ostatní frazeologismy, jež jsou součástí mého výzkumu.

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Покидая порог дома, в котором он был так жестоко оскорблен и в который не имел намерения возвращаться, ему бы следовало *отрясти прах от ног своих*; но он, вероятно, забыл сделать это и тихо побрел по тротуару, а кучеру велел ехать вслед за собой.» (Гончаров, «(Счастливая ошибка)» 1839).

19. Sodoma a Gomora - Содом и Гоморра

Význam frazeologismu

Jde o označení pro jakýkoliv psychický či fyzický rozvrat. Frazeologismus může být využit i pro označení velkého, nadměrného nepořádku, hluku či opilých lidí.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Slunce vycházelo nad zemí, když Lot vešel do Sóaru. Hospodin začal chrlit na Sodomu a Gomoru síru a oheň; od Hospodina z nebe to bylo. Tak podvrátil ta města i celý okrsek a zničil všechny obyvatele měst, i co rostlo na polích.“ (Gn 19, 23 - 25).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Солнце взошло над землею, и Лот пришел в Сигор. И пролил Господь на Содом и Гоморру дождем серу и огонь от Господа с неба, и ниспороверг города сии, и всю окрестность сию, и всех жителей городов сих, и произрастания земли.» (Быт 19, 23 — 25).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) a jestli to takhle půjde dál, nastane úplná *Sodoma a Gomora*,“ říkal jeden z nich. Najednou přišel někdo (...)“ (Lidové noviny, 11. 8. 2007).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Ничего не помню, кроме маскарада, скорее похожего на *Содом и Гоморр*, чем на маскарад.» (Дружинин, «(Дневник)» 1845).

20. *Třicet stříbrných* - *Тридцать сребреников*

Význam frazeologismu

Značí zradu. Jde o přímé označení ceny za zradu.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Tehdy se naplnilo slovo proroka Jeremiáše: Vzali třicet stříbrných, cenu za Převzácného, na kterou ho ocenili synové Izraele, a dali je za hrnčířovo pole, jak mi uložil Hospodin.“ (Mt 27, 9 – 10).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Тогда сбылось реченное через пророка Иеремию, который говорит: и взял тридцать сребренников, цену Оцененного, Которого оценили сыны Израиля, и дали их за землю горшечника, как сказал мне Господь.» (Мф 27, 9 — 10).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) dívka zahořkle. „Třicet litrů. V podstatě takových *třicet stříbrných*.“ Přesně tohle jsem řekla Zoey, uvědomila si... (...)“ (Stimson, (Hra na lež) 2014).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Не «жалкая кучка иуд, продавших за *тридцать сребреников*, вдруг «захотела возврата к прошлому»: измена была столь массовой, что уже теряла свое название, впору стало говорить о второй гражданской войне в России.» (Сухих, «(Баллада о добром генерале)» 2003).

21. *Stát jako solný sloup – Стоять, как соляной столп*

Význam frazeologismu

Označení člověka, který bez hnutí stojí v určité pozici. Může jít i o označení ztuhlé pozice, v níž se člověk ocitl kvůli svému strachu či úžasu nad něčím.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Hospodin začal chrlit na Sodomu a Gomoru síru a oheň; od Hospodina z nebe to bylo. Tak podvrátil ta města i celý okrsek a zničil všechny obyvatele měst, i co rostlo na polích. Lotova žena šla vzadu, ohlédla se a proměnila se v solný sloup.“ (Gn 19, 24 – 26).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«И пролил Господь на Содом и Гоморру дождем серу и огонь от Господа с неба, и ниспроверг города сии, и всю окрестность сию, и всех жителей городов сих, и все произрастания земли. Жена же Лотова оглянулась позади его, и стала соляным столпом.» (Быт 19, 24 — 26).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) holky napřáhly dlaň a zamumlaly ahoj. Takže jsem zůstala *stát jako solný sloup* a nevěděla, co si počít. (...)“ (Axelssonová, (Ta, kterou jsem se nestala) 2006).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Рядом со мной молча стояли дед и Вероника: дед — неподвижно, *как соляной столп*, а Вероника слепыми непослушными пальцами пыталась застегнуть на груди комбинезон.» (Лазарчук, «(Все, способные держать оружие)» 1995).

22. *Vidět smítko v cizím oku - Видеть сучок в чужом глазу*

Význam frazeologismu

Přeneseně: vyčítat někomu nedostatky či chyby, kterých se dopustil, a vůbec při tom neobracet pozornost na chyby vlastní, jež jsou často ještě mnohem větší.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve vlastním oku nepozoruješ? Anebo jak to, že říkáš svému bratru: Dovol, ať vyjmu třísku z oka – a hle, trám ve vlastním oku! Pokrytče, nejprve vyjmi ze svého oka trám, a pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka svého bratra.“ (Mt 7, 3 - 5).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«И что ты смотришь на сучок в глазе брата твоего, а бревно в твоём глазе не чувствуешь? (...) Лицемер! Выни прежде бревно в твоём глазе, и тогда увидишь, как вынуть сучок из глаза брата твоего.» (Мф 7, 3 - 5).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) vyrůstala zevnitř, a pochyby byly jenom vnějšího působení, *smítko v oku*. (...)“ (Russell, (Swamplandie) 2014).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Может быть, *сучок в чужом глазу* есть сучок и сучком останется, а в своём глазу нам дано даже безобразное бревно чудесным образом превращать в полезное, нужное, даже прекрасное.» (Шестов, «(Афины и Иерусалим)» 1938)

23. *Člověk míní, Pán Bůh mění - Человек предполагает, а Бог располагает*

Význam frazeologismu

Frazeologismus označuje nepředvídanou událost, která může zkomplikovat dosažení cíle, který jsme si vytyčili, či jakékoliv věci, události, které jsme si vysnili.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Člověk si v duchu rozvažuje svou pout', ale Pán řídí jeho krok.“ (Prís 16, 9).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Сердце человека обдумывает свой путь, но Господь управляет шествием его.» (Притч 16, 9).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) Ale *člověk miní a Bůh mění*,“ pronesla slavnostně maminka. (...)“ (Šalev, (Moje ruská babička) 2012).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«Человек предполагает, а Бог располагает— слова известные.» (Слаповский, «(Гибель гитариста)» 1994-1995).

24. *Jidášův groš - Копейка Иудея*

Význam frazeologismu

Jde o označení proradnosti, nespolehlivosti a zrádovství.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně v Novém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Když Jidáš, který ho zradil, viděl, že Ježíše odsoudili, pocítil výčitky, vrátil třicet stříbrných velekněžím a starším a řekl: Zhřešil jsem, zradil jsem nevinnou krev! Ale oni odpověděli: Co je nám po tom? To je tvoje věc!“ (Mt 27, 3 – 4).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Тогда Иуда, предавший Его, увидев, что Он осужден, и, раскаявшись, возвратил тридцать сребреников первосвященникам и старейшинам, говоря: согрешил я, предав кровь невинную. Они же сказали ему: что нам до того? Смотри сам.» (Мф 27, 3 — 4).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) jen napořád léta úrodná, za každou cenu, za *Jidášův groš*, za lichvářskej úrok, za ztrátu ksichtu... (...)“ (Vacek, (Hovada, český hovada) 2002).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu

Ukázku moderního použití tohoto frazeologismu jsem v Ruském národním korpusu nenašla ani jednou. To je způsobeno zejména tím, že frazeologismus *Jidášův groš* se stává archaizujícím a z ruského jazyka postupně odchází. Tento fakt se odrazil i při vyplňování mých anket ruskými respondenty – málokdo z ruských respondentů znal význam tohoto frazeologismu.

25. *Hříchy mládí - Грехи молодости*

Význam frazeologismu

K mládí patří i chyby (hříchy), jelikož těmi se člověk učí. Mládí obnáší určitou nezodpovědnost a nerozumnost, kvůli čemuž se mladí lidé dopouštějí chyb, jichž s odstupem času litují.

Původ frazeologismu je v Bibli, konkrétně ve Starém zákonu.

Citace z Bible v českém jazyce:

„Kolik je mých nepravostí a mých hříchů? Dej mi poznat mou nevěrnost a hřích. Proč skrýváš svou tvář a pokládáš mě za svého nepřítele? Chceš postrašit odvátý list, honit suché stéblo? Věru, znamenáš si na mě trpké věci, přičítáš mi nepravosti mého mládí.“ (Jób 13, 23 – 26).

Citace z Bible v ruském jazyce:

«Грехов юности моей и преступлений моих не вспоминай; по милости Твоей вспомни меня Ты, ради благости Твоей, Господи!» (Иова 13, 26).

Ukázka moderního použití z Českého národního korpusu:

„(...) přestaneme dobíhat příjíždějící autobus. V stáří nejraději vzpomínáme na *hříchy mládí*. Stáří je věk, v kterém se... (..)“ (Syrovátka, (Bez svatozáře) 2012).

Ukázka moderního použití z Ruského národního korpusu:

«*Грехи молодости* долгое время мешали ему найти подходящую работу, но после Февральской революции то, что раньше было минусом, стало плюсом.» (Митюрин, «(Прокуроры от дьявола)» 2012).

6 Vlastní výzkumné šetření

6.1 Tabulky s výsledky výzkumného šetření

Získané ankety jsem roztřídila do následujících tabulek podle toho, zdali respondenti znali či neznali význam a zdali znali či neznali původ daných biblických frazeologismů. V potaz jsem brala věk i národnost dotazovaných respondentů.

6.1.1 Český jazyk

Tato kapitola obsahuje souhrnnou tabulku všech dotazovaných českých respondentů. Poté následují tři oddělené tabulky, které ještě blíže analyzují znalosti respondentů s podrobným rozdělením na všechny věkové kategorie.

	Znali význam	Neznali význam	Znali původ	Neznali původ
1. Jidášův groš	16	14	14	16
2. Házet perly sviním	25	5	7	23
3. Miluj bližního svého (jako sebe sama)	30	0	21	9
4. Návrat ztraceného syna	20	10	9	21
5. Nemít kde hlavu složit	25	5	6	24
6. Sloužit dvěma pánům	21	9	12	18
7. Vidět smítko v cizím oku	19	11	7	23
8. Třicet stříbrných	20	10	18	12
9. Stát jako solný sloup	25	5	16	14
10. Kdo hledá, ten vždy najde	26	4	10	20
11. V rouše Adama	27	3	22	8
12. Setřást prach ze svých nohou	6	24	7	23
13. Potopa světa	25	5	24	6
14. Zakázané ovoce	27	3	23	7
15. Sypat si	26	4	11	19

popel na hlavu				
16. Nemocný jako Lazar	23	7	18	12
17. Kající se Magdaléna	9	21	12	18
18. Na začátku bylo slovo	16	14	16	14
19. Oko za oko, zub za zub	25	5	15	15
20. Mana nebeská	16	14	11	19
21. Sodoma a Gomora	22	8	19	11
22. Kamen úrazu	25	5	9	21
23. Člověk míní, Pán Bůh mění	25	5	8	22
24. Hříchy mládí	19	11	5	25
25. Nedělej si modlu	8	22	8	22

Češi do 35 let

	Znali význam	Neznali význam	Znali původ	Neznali původ
1. Jidášův groš	5	5	5	5
2. Házet perly sviním	7	3	2	8
3. Miluj bližního svého (jako sebe sama)	10		7	3
4. Návrat ztraceného syna	5	5	2	8
5. Nemít kde hlavu složit	8	2	1	9
6. Sloužit dvěma pánům	5	5	1	9
7. Vidět smítko v cizím oku	6	4		10
8. Třicet stříbrných	5	5	5	5
9. Stát jako solný sloup	8	2	3	7
10. Kdo hledá, ten vždy najde	7	3	2	8
11. V rouše Adama	8	2	6	4
12. Setrást prach ze svých nohou	2	8	1	9
13. Potopa světa	8	2	8	2
14. Zakázané ovoce	8	2	5	5
15. Sypat si popel na hlavu	8	2	1	9
16. Nemocný jako Lazar	7	3	4	6
17. Kající se Magdaléna	2	8	3	7

18. Na začátku bylo slovo	3	7	4	6
19. Oko za oko, zub za zub	7	3	3	7
20. Mana nebeská	4	6	2	8
21. Sodoma a Gomora	6	4	5	5
22. Kámen úrazu	7	3		10
23. Člověk míní, Pán Bůh mění	7	3	1	9
24. Hříchy mládí	5	5		10
25. Nedělej si modlu	1	9		10

Češi do 70 let

	Znali význam	Neznali význam	Znali původ	Neznali původ
1. Jidášův groš	3	7	3	7
2. Házet perly sviním	9	1	1	9
3. Miluj bližního svého (jako sebe sama)	10		5	5
4. Návrat ztraceného syna	8	2	1	9
5. Nemít kde hlavu složit	8	2	1	9
6. Sloužit dvěma pánům	8	2	3	7
7. Vidět smítko v cizím oku	4	6	1	9
8. Třicet stříbrných	6	4	4	6
9. Stát jako solný sloup	9	1	5	5
10. Kdo hledá, ten vždy najde	10		1	9
11. V rouše Adama	9	1	7	3
12. Setřást prach ze svých nohou		10	1	9
13. Potopa světa	7	3	6	4
14. Zakázané ovoce	10		9	1
15. Sypat si popel na hlavu	9	1	3	7
16. Nemocný jako Lazar	6	4	4	6
17. Kající se Magdaléna	2	8	2	8
18. Na začátku bylo slovo	5	5	4	6
19. Oko za oko, zub za zub	8	2	3	7
20. Mana nebeská	3	7	2	8
21. Sodoma a Gomora	8	2	6	4
22. Kámen úrazu	9	1	1	9
23. Člověk míní, Pán Bůh mění	9	1	2	8
24. Hříchy mládí	6	4	2	8
25. Nedělej si modlu		10	1	9

Češi nad 70 let

	Znali význam	Neznali význam	Znali původ	Neznali původ
1. Jidášův groš	8	2	6	4
2. Házet perly sviním	9		4	5
3. Miluj bližního svého (jako sebe sama)	10		9	1
4. Návrat ztraceného syna	8	2	6	3
5. Nemít kde hlavu složit	9	1	4	6
6. Sloužit dvěma pánům	8	2	8	2
7. Vidět smítko v cizím oku	8	2	6	4
8. Třicet stříbrných	9	1	9	1
9. Stát jako solný sloup	8	2	8	2
10. Kdo hledá, ten vždy najde	9	1	7	3
11. V rouše Adama	10		9	1
12. Setřást prach ze svých nohou	4	6	5	5
13. Potopa světa	8	2	9	1
14. Zakázané ovoce	9	1	9	1
15. Sypat si popel na hlavu	9	1	8	2
16. Nemocný jako Lazar	10		10	
17. Kající se Magdaléna	5	5	7	3
18. Na začátku bylo slovo	7	3	8	2
19. Oko za oko, zub za zub	9	1	9	1
20. Mana nebeská	7	3	7	3
21. Sodoma a Gomora	8	2	8	2
22. Kámen úrazu	9	1	8	2
23. Člověk míní, Pán Bůh mění	9	1	5	5
24. Hříchy mládí	7	3	2	8
25. Nedělej si modlu	7	3	7	3

6.1.2 Ruský jazyk

Tato kapitola je věnována testům ruských respondentů. Obsahuje souhrnnou tabulku všech dotazovaných ruských respondentů a poté následují tři oddělené tabulky, které ještě blíže analyzují znalosti respondentů s podrobným rozdělením na všechny věkové kategorie.

	Знали значение	Не знали значение	Знали происхождение	Не знали происхождение
1. Копейка Иудея	4	26	4	26
2. Метать бисер перед свиньями	23	7	15	15
3. Возлюби ближнего своего (как самого себя)	26	4	22	8
4. Возвращение блудного сына	18	12	15	15
5. Не иметь где голову приклонить	20	10	9	21
6. Служить двум господам	26	4	11	19
7. Видеть сучок в чужом глазу	25	5	12	18
8. Тридцать сребреников	26	4	26	4
9. Стоять как соляной столп	15	15	10	20
10. Кто ищет, тот всегда найдет	28	2	9	21
11. В костюме Адама	23	7	17	13
12. Отрясти прах от ног своих	11	19	7	23
13. Всемирный потоп	27	3	26	4
14. Запретный плод	26	4	25	5
15. Посыпать пеплом голову	10	20	8	22
16. Беден как Лазарь	11	19	12	18

17. Кающаяся Магдалина	17	13	15	15
18. В начале было слово	25	5	25	5
19. Око за око, зуб за зуб	27	3	14	16
20. Манна Небесная	24	6	20	10
21. Содом и Гоморра	23	7	22	8
22. Камень преткновения	20	10	9	21
23. Человек предполагает, а Бог располагает	27	3	12	18
24. Грехи молодости	21	9	10	20
25. Не сотвори себе кумира	23	7	23	7

Rusové do 35 let

	Znali význam	Neznali význam	Znali původ	Neznali původ
1. Копейка Иудея	1	9	1	9
2. Метать бисер перед свиньями	7	3	3	7
3. Возлюби ближнего своего (как самого себя)	8	2	7	3
4. Возвращение блудного сына	8	2	7	3
5. Не иметь где голову приклонить	8	2	1	9
6. Служить двум господам	7	3	2	8
7. Видеть сучок в чужом глазу	8	2	2	8
8. Тридцать сребреников	8	2	8	2
9. Стоять как соляной столп	7	3	3	7
10. Кто ищет, тот всегда найдет	9	1	2	8
11. В костюме Адама	7	3	4	6
12. Отрясти прах от ног своих	3	7	1	9
13. Всемирный потоп	9	1	8	2
14. Запретный плод	8	2	8	2
15. Посыпать пеплом голову	5	5	1	9
16. Беден как Лазарь	4	6	4	6
17. Кающаяся Магдалина	6	4	5	5
18. В начале было слово	8	2	8	2
19. Око за око, зуб за зуб	8	2	5	5
20. Манна Небесная	9	1	7	3
21. Содом и Гоморра	7	3	7	3
22. Камень преткновения	8	2	2	8
23. Человек предполагает, а Бог располагает	9	1	2	8
24. Грехи молодости	8	2	2	8
25. Не сотвори себе кумира	7	3	7	3

Rusové do 70 let

	Znali význam	Neznali význam	Znali původ	Neznali původ
--	--------------	----------------	-------------	---------------

1. Копейка Иудея	2	8	3	7
2. Метать бисер перед свиньями	9	1	7	3
3. Возлюби ближнего своего (как самого себя)	8	2	6	4
4. Возвращение блудного сына	7	3	6	4
5. Не иметь где голову приклонить	7	3	5	5
6. Служить двум господам	9	1	5	5
7. Видеть сучок в чужом глазу	9	1	5	5
8. Тридцать сребреников	8	2	8	2
9. Стоять как соляной столп	5	5	5	5
10. Кто ищет, тот всегда найдет	9	1	2	8
11. В костюме Адама	8	2	6	4
12. Отрясти прах от ног своих	3	7	3	7
13. Всемирный потоп	8	2	8	2
14. Запретный плод	9	1	8	2
15. Посыпать пеплом главу	3	7	5	5
16. Беден как Лазарь	5	5	5	5
17. Кающаяся Магдалина	7	3	6	4
18. В начале было слово	8	2	8	2
19. Око за око, зуб за зуб	9	1	4	6
20. Манна Небесная	7	3	6	4
21. Содом и Гоморра	8	2	8	2
22. Камень преткновения	7	3	3	7
23. Человек предполагает, а Бог располагает	9	1	4	6
24. Грехи молодости	7	3	4	6
25. Не сотвори себе кумира	8	2	8	2

Rusové nad 70 let

	Znali význam	Neznali význam	Znali původ	Neznali původ
1. Копейка Иудея	1	9		10
2. Метать бисер перед свиньями	7	3	5	5

3. Возлюби ближнего своего (как самого себя)	10		9	1
4. Возвращение блудного сына	3	7	2	8
5. Не иметь где голову приклонить	5	5	3	7
6. Служить двум господам	10		4	6
7. Видеть сучок в чужом глазу	8	2	5	5
8. Тридцать сребреников	10		10	
9. Стоять как соляной столп	3	7	2	8
10. Кто ищет, тот всегда найдет	10		5	5
11. В костюме Адама	8	2	7	3
12. Отрясти прах от ног своих	5	5	3	7
13. Всемирный потоп	10		10	
14. Запретный плод	9	1	9	1
15. Посыпать пеплом главу	2	8	2	8
16. Беден как Лазарь	2	8	3	7
17. Кающаяся Магдалина	4	6	4	6
18. В начале было слово	9	1	9	1
19. Око за око, зуб за зуб	10		5	5
20. Манна Небесная	8	2	7	3
21. Содом и Гоморра	8	2	7	3
22. Камень преткновения	5	5	4	6
23. Человек предполагает, а Бог располагает	9	1	6	4
24. Грехи молодости	6	4	4	6
25. Не сотвори себе кумира	8	2	8	2

7 Celkové výsledky šetření

Při výzkumném šetření byly splněny všechny stanovené cíle. Výzkum byl zaměřen na otázku, jaké znalosti biblické frazeologie mají konkrétní věkové skupiny rodilých mluvčích češtiny a ruštiny, a důvody, z nichž pramení odlišné názory a vědomosti. Z výzkumu vyplynulo, že **Češi celkově** výborně znali význam i původ frazeologismu *miluj bližního svého jako sebe sama* (všech 30 respondentů znalo význam a převážná většina i původ). Dále velká většina respondentů znala význam frazeologismu v *rouše Adama* (27), *nemít kde hlavu složit* (25) a *hříchy mládí* (19). U frazeologismu *hříchy mládí* však bylo velmi zajímavé, že ačkoliv většina dotazovaných znala význam, původ neznalo 25 z nich. Dalším zajímavým faktem, který vyplynul z mého šetření, je, že spojení *nedělej si modlu* znalo pouhých 8 dotazovaných, nicméně 22 respondentů vědělo, odkud tento frazeologismus pochází.

Když se blíže podíváme na skupinu **Češi do 35 let**, zjistíme, že skupina dotazovaných v převážné většině znala slovní spojení v *rouše Adama* (8), *potopa věta* (8), *zakázané ovoce* (8) a *miluj bližního svého* (10). V této skupině respondentů jsem se opět setkala se skutečností, že u některých výrazů většina respondentů znala původ, ale neznala význam daného frazeologismu, jako například: *nemít kde hlavu složit* (8 dotazovaných znalo význam, ale 7 neznalo původ) a *sypat si popel na hlavu* (8 respondentů znalo význam, ale 9 jich neznalo původ). Význam frazeologismu *nedělej si modlu* byl známý pouze 1 respondentovi.

Pro **Čechy do 70 let** byl nejznámější frazeologismus *házet perly sviním*, nicméně opět jsem se setkala s tím, že mnozí z nich neznali původ, přestože význam jim byl jasný. Například u slovního spojení *házet perly sviním* 9 respondentů znalo význam, ale 9 jich neznalo původ, *miluj bližního svého* bylo 10 dotazovaným jasné významově, ale 5 jich neznalo původ, u frazeologismu *kdo hledá, ten vždy najde* 10 respondentů chápalo význam, ale 9 nebyl znám původ a u spojení *člověk miní, Pán Bůh mění* byl 9 dotázaným jasný význam, ale 8 jich neznalo původ. Žádný z respondentů v této skupině neznal význam slovního spojení *nedělej si modlu*.

Češi nad 70 let v převážné většině znali frazeologismy: *Jidášův groš* (8), *miluj bližního svého* (10), *třicet stříbrných* (9), *kdo hledá, ten vždy najde* (9), *nemocný jako Lazar* (10) a *nedělej si modlu* (7). Zároveň jde o jedinou skupinu českých respondentů, ve které téměř všichni znali význam i původ posledního uvedeného frazeologismu. U slovních spojení *nemít kde hlavu složit* a *házet perly sviním* jsem se opět setkala s tím, že respondenti v převážné většině případů znali význam, nicméně jim nebyl jasný původ. *Házet perly sviním* bylo 9 respondentům jasné

významově, ale 5 jich nebylo schopno určit původ. U spojení *nemít kde hlavu složit* dokázalo 9 dotázaných definovat význam, ale 5 jich neznalo původ.

Při celkovém pohledu na skupinu českých respondentů je nejzajímavějším faktem, který se u ruských respondentů prakticky neprojevil, to, že mnozí dotazovaní znali konkrétní výraz, nicméně neznali jeho původ (*házet perly sviním, člověk míní, ale Pán Bůh mění...*). To je dle mého názoru příčinou toho, (jak jsem již zmiňovala v praktické části své práce), že rodilí mluvčí často používají frazeologismy, které se tradují v dané jazykové oblasti na základě stereotypů. Frazeologické výrazy jsou součástí jejich jazykových instrumentářů již od malička, a proto znají význam daného frazeologismu, avšak původ jim je neznámý.

Většina českých respondentů byla nevěřících a téměř nečetla Bibli, což však nijak neovlivnilo jejich znalosti biblické frazeologie, která jak z mého výzkumu vyplývá, je ještě v dnešní době aktuální a všem srozumitelná, a to jak pro mluvčí češtiny, tak pro mluvčí ruštiny.

Většina dotazovaných pocházela z větších měst a měla vysokoškolské či středoškolské vzdělání. Dle mého názoru však vzdělání ve znalosti biblické frazeologie nehraje příliš zásadní roli, jelikož se mi do rukou dostala i jedna anketa, kterou vyplňoval člověk ve věku 73 let, který má pouze výuční list, a jeho znalost biblické frazeologie byla vskutku výborná. Tento fakt je možná zapříčiněn tím, že ve srovnání s ostatními dotazovanými je výše zmiňovaný člověk věřící. Jedním z hlavních faktorů, jež ovlivňují znalosti biblické frazeologie, je podle mého mínění zejména prostředí, v jakém dotazovaní lidé žijí.

Rusové celkově na rozdíl od Čechů prakticky neznali význam ani původ frazeologismu *Jidášův groš* (pouze 4), ačkoliv má tento frazeologismus úzkou spojitost s frazeologismem *třicet stříbrných*, který naopak znali téměř všichni (27). Dále všichni velmi dobře znali slovní spojení *miluj bližního svého* (26), *sloužit dvěma pánům* (26), *kdo hledá, ten vždy najde* (28), *potopa světa* (27), *zakázané ovoce* (26), *oko za oko, zub za zub* (27), *člověk míní, Pán Bůh mění* (27) a *nedělej si modlu* (23). Výraz *nedělej si modlu*, jak můžeme vidět, znala převážná většina ruských respondentů na rozdíl od respondentů českých, u nichž byly znalosti tohoto frazeologismu téměř mizivé.

Z Rusů do 35 let znal slovní spojení *Jidášův groš* pouze 1 respondent, nicméně velmi dobře znali frazeologismy *miluj bližního svého* (8), *návrat ztraceného syna* (8) a *potopa světa* (9). Tato skupina dobře znala také spojení *nemít kde hlavu složit* (8), *kdo hledá, ten vždy najde* (9) a *člověk míní, Pán Bůh mění* (9), nicméně nebyl jim znám jejich původ. Ve srovnání s českými

respondenty tato skupina téměř neznala slovní spojení *nemocný jako Lazar* (4).

Rusové do 70 let opět téměř neznali spojení *Jidášův groš* (2), ale velmi dobře známá pro ně byla spojení *házet perly sviním* (9), *sloužit dvěma pánům* (9), *třicet stříbrných* (8) a *zakázané ovoce* (9). Dále dobře znali spojení *vidět smítka v cizím oku* (9), *kdo hledá, ten vždy najde* (9) a *oko za oko, zub za zub* (9), nicméně jen málokdy znali i jejich původ. Frazeologismus *nedělej si modlu* v této skupině znalo 8 respondentů, na rozdíl od českých respondentů, kteří toto spojení neznali prakticky vůbec.

Rusové nad 70 let téměř vůbec neznali spojení *Jidášův groš* (1), ale výborně znali frazeologismy *miluj bližního svého* (10), *třicet stříbrných* (10), *potopa světa* (10), *oko za oko, zub za zub* (10) a *nedělej si modlu* (8). Význam frazeologismu *sloužit dvěma pánům* znalo 10 respondentů, ale 6 vůbec neznalo původ tohoto spojení.

Všichni ruští respondenti pocházeli z větších měst a měli středoškolské či vysokoškolské vzdělání, přičemž převážná většina dotazovaných byla věřících, na rozdíl od českých respondentů. Z toho vyplývá, že i většina dotazovaných četla Bibli nebo s ní minimálně přišla do styku. Poté, co mi respondenti ankety vyplnili, jsem se všech věřících dotazovaných (včetně českých respondentů) zpětně pro zajímavost ptala, zdali jsou praktikujícími věřícími, či nikoliv. Ve všech případech jsem se však dozvěděla, že praktikujícími věřícími nejsou.

V Rusku bylo křesťanství od roku 988 státním náboženstvím a ani v éře Sovětského svazu, kdy byla církev krutě pronásledována, nebyl jeho vliv zcela potlačen a po rozpadu SSSR opět značně stoupl. Lidé totiž prahli po určité ideologii a víra v Boha jim pomáhala přemáhat jejich vnitřní útrapy. Proto po rozpadu SSSR počet věřících rapidně stoupl.

Nyní se dostáváme k otázce, odkud pramení rozdílné odpovědi a odlišné znalosti ruských a českých respondentů. Nejprve bych chtěla uvést rozdíl v chápání *Máří Magdalény* v pravoslavné a v katolické tradici. V Evangelii totiž není žena, která ve slavné scéně myje Ježíši nohy a pláče nad svými hříchy, vůbec explicitně jmenována a podle kanonických textů Nového zákona *Máří Magdaléna* onou kající se hříšnicí skutečně není. Nicméně v západním křesťanství jsme Máří Magdalénu postupně během staletí ztotožnili s tímto obrazem *kající se Magdalény*, na východě k tomu však nedošlo. Ruští respondenti mohli tedy frazeologismus *kající se Magdaléna* vnímat jinak než respondenti čeští. «В православной и католической церквях почитание Магдалины различается: в православии почитается, согласно

евангельскому тексту, — исключительно, как мироносицу, излеченную от семи бесов и фигурирующую только в нескольких эпизодах Нового Завета, а в традиции католической церкви долгое время было принято отождествлять с ней образ кающейся блудницы и Марии из Вифании, сестры Лазаря, а также прилагать обширный легендарный материал. Традиционно для западного искусства и символики изображается с непокрытой головой и распущенными волосами, а также с тем сосудом благовоний (притираний), из которого евангельская женщина обливала ноги Христу.» (<https://ru.wikipedia.org/wiki>).

Výraznou roli hrají i jazykové rozdíly. Chtěla bych se hlouběji ponořit do chápání frazeologismu *nemocný jako Lazar* u ruských a českých respondentů. Slovo *lazar* je totiž v češtině už apellativum. Obrazně se slovo *lazar* v českém prostředí používá při označení nemocného, zuboženého či zmrzačeného člověka. Proto většina českých respondentů tento výraz znala, na rozdíl od respondentů ruských. To bylo příčinou, proč jsem při pátrání po frazeologismu *nemocný jako Lazar* v ruském národním korpusu nemohla najít jediný příklad. V ruské tradici je tedy *Lazar* chápán spíše jako biblická postava, a tudíž ve frazeologickém smyslu spojení *nemocný jako Lazar* v ruské tradici nepoužívají. To je zřetelným důvodem, proč je frazeologismus mluvčím češtiny srozumitelný, avšak mluvčím ruštiny mnohem méně.

Frazeologismus *nedělej si modlu* čeští respondenti ve srovnání s ruskými respondenty téměř vůbec neznali. Myslím si, že je to způsobeno především tím, že v českém prostředí není víra tolik rozšířená jako v prostředí ruském. Se slovním spojením *nedělej si modlu* se v běžném rozhovoru nesetkáme, a proto tento frazeologismus nemohl do povědomí českých mluvčích vstoupit jako stereotypní jednotka.

Frazeologismus *setřást prach ze svých nohou* jsem v Českém národním korpusu nenašla ani jednou, což je z mého hlediska důkazem neaktuality tohoto výrazu v českém prostředí. Tato skutečnost se odrazila i na mém výzkumu – 24 z 30 dotazovaných neznalo význam ani původ tohoto frazeologismu. Proto tento výraz považuji v dnešní době za mnohem méně srozumitelný a aktuální pro české prostředí než ostatní frazeologismy, jež jsou součástí mého výzkumu.

Frazeologismus *oko za oko, zub za zub* znali téměř všichni ruští i čeští respondenti. Tento fakt je z mého pohledu zapříčiněn zejména tím, že frazeologismus *oko za oko, zub za zub* je srozumitelný a známý ve všech světových jazycích.

Další zajímavostí je, že spojení *Jidášův groš* ruští respondenti, na rozdíl od respondentů českých,

téměř vůbec neznali. Pouhá 2 % dotazovaných věděla, co daný frazeologismus znamená. Toto spojení se stává archaizujícím a z ruského jazyka postupně odchází, proto s ním zejména mladší generace není obeznámena. Ruští respondenti tedy v několika případech znali původ, nicméně význam tohoto spojení ve frazeologickém smyslu jim byl prakticky neznámý. Frazeologismus *Jidášův groš* jsem tedy z výše zmiňovaných důvodů v Ruském národním korpusu nenašla ani jednou.

Při provádění výzkumu vyvstala otázka, proč při vyplňování ankety řada ruských i českých respondentů některé frazeologismy chápala z frazeologického hlediska nepřesně. Při svém bádání jsem se totiž střetla s několika odpověďmi, z nichž bylo patrné, že respondent vycházel z přímého významu komponentů, přičemž opomíjel, že daný výraz může mít i význam přenesený. Například ke slovnímu spojení *třicet stříbrných* několik respondentů uvedlo, že jde o počet peněz, přičemž vůbec nepřihlédli k tomu, že je to vlastně cena zrady, protože za *třicet stříbrných* Jidáš zradil Ježíše. I když věděli, kdo to byl Jidáš, a bylo jim známo, odkud toto slovní spojení pochází, nedokázali si všechny skutečnosti dát do souvislostí s frazeologismem *třicet stříbrných*. Proto někteří respondenti odpovídali mylně či nepřesně a přenesený význam frazeologismu nebrali v potaz. Podobně tomu bylo i u frazeologismu *házet perly sviním*. Někteří dotazovaní se totiž domnívali, že se jedná pouze o plýtvání nějakou materiálně cennou věcí či dokonce penězi, a nebrali v potaz, že spojení může mít i přenesený význam, například marně někomu radit či objasňovat něco, co zkrátka nemůže pochopit.

8 Závěr

Ve své práci jsem se zaměřila na znalosti biblických frazeologismů u rodilých mluvčích češtiny a ruštiny. V teoretické části jsem shrnula, co obnáší frazeologie jako věda, a uvedla řadu různých názorů odborníků na danou problematiku. Dále jsem se v teoretické části zaměřila na samotnou biblickou frazeologii, jež se stala klíčovým aspektem mé bakalářské práce. Také jsem uvedla, jak jazyk Bible ovlivnil celkové formování spisovných jazyků národů křesťanské kultury. V praktické části jsem pomocí empirické sondy, jež se skládala z dvaceti pěti biblických frazeologismů, zkoumala, zdali je biblická frazeologie v dnešní době u představitelů rodilých mluvčích češtiny a ruštiny srozumitelná a aktuální. U všech dvaceti pěti frazeologických výrazů jsem v praktické části popsala jejich význam i původ a uvedla příklad moderního použití z Českého a Ruského národního korpusu. Dále jsem svou empirickou sondu vyhodnotila pomocí tabulek, v nichž jsem respondenty roztřídila na česky a rusky hovořící a následně ještě do jednotlivých věkových skupin, aby bylo jasné, jaké znalosti biblické frazeologie prokázaly jednotlivé skupiny dotazovaných. Pomocí těchto tabulek jsem vytvořila konkrétní závěry svého výzkumného šetření. Veškerá tvrzení jsem shrnula a objasnila.

Z mého výzkumu jednoznačně vyplývá, že mluvčí češtiny i ruštiny velmi dobře znají mnou vybrané biblické frazeologismy. U některých výrazů prokázali větší znalosti česky mluvící respondenti (*Jidášův groš, nemocný jako Lazar*), i když v některých případech to bylo zase naopak (*nedělej si modlu*). Nicméně obě výše zmíněné kategorie respondentů prokázaly velmi podobné znalosti. Nejrozsáhlejší znalosti biblických frazeologismů však prokázala skupina Rusů nad 70 let. Z mého pohledu je to zapříčiněno především tím, že tato věková kategorie měla rodiče a příbuzné, jež většinu života prožili ještě před érou Sovětského svazu, kdy církev nebyla pronásledována. Díky tomu se mohli od svých příbuzných bez problémů učit pravoslavným zvykům a následovat je v jejich víře. Po Pádu SSSR počet věřících opět stoupl, což se projevilo i u skupiny ruských respondentů do 35 let, kteří také prokázali velmi dobrou znalost biblických frazeologismů.

Zajímavostí je, že u frazeologismu *kající se Magdaléna* došlo ve východní a západní tradici zřejmě k jistým sporům. V západní tradici byla totiž Máří Magdaléna postupně během staletí ztotožněna s onou kající se hříšnicí, která v Evangelii myje Ježíši nohy, přestože zde nebyla explicitně jmenována. Podle kanonických textů Nového zákona však ani touto kající se hříšnicí není. Východní tradice na rozdíl od tradice západní s touto ženou Máří Magdalénu neztotožnila. Proto ruští respondenti mohli daný frazeologismus vnímat z jiného úhlu pohledu než respondenti

čeští.

Rozdíly ve znalostech českých a ruských respondentů se projevily i v případě dalších frazeologismů. Tak například slovní spojení *Jidášův groš* znala pouhá 2 % ruských respondentů, na rozdíl od těch českých, kteří ho znali prakticky všichni. Obdobně tomu bylo u frazeologismu *nemocný jako Lazar*, jelikož v českém prostředí je slovo *lazar* už apelativem.

Při svém bádání jsem se setkala s několika zajímavými odpověďmi, protože řada respondentů vycházela z přímého významu komponentů, přičemž opomíjeli, že dané spojení může mít i význam přenesený. Výstižným příkladem tohoto přístupu jsou například slovní spojení *třicet stříbrných* či *házet perly sviním*.

Z mého výzkumu také vyplývá, že řada biblických frazeologismů vstoupila do lidského povědomí jako stereotypní jednotky. Takové frazeologismy (např.: *házet perly sviním*) sice v běžném rozhovoru lidé používají, tudíž znají jejich význam, nicméně jejich původ jim znám není.

Z mého výzkumného šetření vyplývá, že biblické frazeologismy jsou v dnešní době aktuální a srozumitelné ve všech věkových kategoriích, a to jak u ruských, tak u českých respondentů bez ohledu na to, jestli se jedná o věřící či nikoliv. Hlavním faktorem, který ovlivňuje znalost biblické frazeologie, je prostředí, ve kterém lidé žijí a ve kterém se běžně pohybují. Dalším faktorem, který dle mého názoru ovlivnil, že dané frazeologismy jsou v povědomí rusky a česky hovořících respondentů, je, že ne všechny tyto frazeologické výrazy jsou přímými citacemi z Bible, jelikož část z nich je založena na aluzích pocházejících z biblických příběhů (*Jidášův groš*, *kající se Magdaléna*...). Zejména v případě těchto okolobiblických výrazů respondenti tedy podle mého mínění nemuseli přijít do přímého kontaktu s Biblí, aby znali jejich původ a význam. Dané frazeologismy se totiž v podobenstvích nevyskytují, nýbrž z nich teprve postupně vznikaly, a proto se během staletí staly přirozenou součástí našeho jazykového instrumentáře. Znalost biblických frazeologismů zejména v ruském prostředí také ovlivnila beletristická tvorba i politická sféra. Například mnozí ruští političtí aktéři používali ve svých projevech a dílech velké množství biblických frazeologismů.

9 ZDROJE

Knížní zdroje

Ruské zdroje

1. АЛЕКСЕЕВА, Л., ответственный редактор: *Библистика, славистика, русистика*, изд. Санкт-Петербург: Филологический факультет, 2011 ISBN: 978-5-8465-1190-3.
2. АЛФЕРИНКО, Н. Ф. ЗОЛОТЫХ, Л. Г.: *Фразеологический словарь: культурно — познавательное пространство русской идиоматики*, изд. Москва: Элпис, 2008 ISBN: 978-5-902872-18-4
3. БАЛАКОВА, Д., ВАЛЬТЕР Х., МОКИЕНКО В. М.: *Лента библейской мудрости*, изд. Санкт-Петербург: Грайсфальд, 2012 ISBN: 978-3-86006-430-6
4. БАЛАКОВА, Д., КОВАЧОВА, В. МОКИЕНКО В. М.: *Наследие Библии во фразеологии*, изд. Санкт-Петербург: Грайфсвальд, 2013 ISBN: 978-5-02-034547-8
5. ВИНОГРАДОВ, В. В.: *Лексикология и лексикография*, изд. Москва: Наука, 1977, ISBN: 5-8360-0407-2
6. БИБЛИЯ, изд. Санкт-Петербург: Российское Библейское общество, 2013 ISBN: 5-85524-052-8
7. ГРИГОРИЕВ, А. В.: *Русская библейская фразеология в контексте культуры*, изд. Москва: Индрик, 2006 ISBN: 5-85759-353-0
8. ДУБРОВИНА, К. Н.: *Энциклопедический словарь библейских фразеологизмов*, изд. Москва:Флинта: Наука, 2010 ISBN: 978-5-02-034547-8
9. ФОМИНА, Н. Д., БАКИНА, М. А.: *Фразеология современного русского языка: (учебное пособие)*, изд. Москва: Университет дружбы народов, 1985 ISBN: 80-210-0079-1
10. ФЕДУЛЕНКОВА, Т. И.: *Современная фразеология и фразеодидактика*, журнал: Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Лингвистика, выпуск 11/2005, стр. 35 - 39
11. КОРАЛКОВА, А. Б., ЛОМОВ, А. Г., ТИХОНОВ, А. Н.: *Фразеологический словарь современного русского литературного языка*, изд. Москва: Флинта, Наука, 2004 ISBN 5-89349-691-4
12. ЛУННОВА, М. Г.: *Библеизмы в современном русском языке*, журнал: Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В.Г. Белинского, выпуск 13/ 2008
13. МИХЕЙКИНА, М. Е., *Российская библеистика: от зарождения до возрождения: исторический очерк*, изд. Москва: Мост культуры, 2004 ISBN: 5-93273-175-3, стр. 40 - 44

14. МОКИЕНКО, В. М., ТРОФИМКИНА О. И., ЛИЛИЧ Г. А.: *Толковый словарь библейских выражений и слов*, изд. Москва: АСТ, 2010 ISBN: 978-5-17-064999-0
15. МОКИЕНКО, V. M., WURM, A.: *Česko - ruský frazeologický slovník*, vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002 ISBN: 8024404060
16. МОКИЕНКО, В. М.: *Библеизмы в современной русской речи (ПСУ ЖИВОМУ ЛУЧШЕ, ЧЕМ МЁРТВОМУ ЛЬВУ-ПУТЬ НА ГОЛГОФУ)*: Русский язык в школе и дома. Но. 6 - С. 7-10. (2014). Москва: 2014, ISSN 0131-6141
17. МОКИЕНКО, В. М.: *Словарь русской бранной лексики: матизмы, обсценизмы, эвфенизмы, А-А-Я-Я*, изд. Берлин: Диетер Ленз, 1995 ISBN: 3-927114-01-4
18. МАТВЕЕВА, Н. П.: *Библеизмы в русской словесности: Русская словесность*. Но. 2-5 (1993). Москва: 1993, ISBN: 978-5-9576-0410-5
19. МОКИЕНКО, В.М. *Историческая фразеология: этнография или лингвистика?*: Вопросы языкознания. Но. 2, (1973). Москва: 1973, ISBN: 5-7711-0091-9, стр. 21 - 34
20. МОКИЕНКО, V. M.: *Ruská frazeologie pro Čechy*, vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008 ISBN: 978-80-244-1916-9
21. МОКИЕНКО, В., БЕКОВ, В., ШУЛЕЖКОВА, С.: *Большой словарь крылатых слов русского языка*, vyd. Москва: АСТ, 2005 ISBN: 5-17-003655-8
22. МОКИЕНКО, В., ВАЛЬТЕР Х.: *Антипословицы русского народа*, изд. Санкт-Петербург: Нева, 2005 ISBN: 5-7654-4001-0, 978-5-373-01831-9
23. РАЙНОХОВА, Н.: *К вопросу о функционированию библейских фразеологизмов в русском и чешском языках. Труды и материалы. II Международный научный симпозиум, «Славянские языки и культуры в современном мире»*; Московский университет, 2012 ISBN: УДК 80. ББК 80
24. РАЙНОХОВА, Н.: *К проблеме функционирования библеизмов в русской речи. (Два камня: преткновения и краеугольный)*. In: *Eigenes und Fremdes in der Slavia. Festschrift für Ewa Komorowska zum 50. Geburtstag*. Hrsg. Ursula Kantorczyk und Harry Walter. Ernst-Moritz-Arndt изд. Greifswald: Universität Greifswald, Institut für Slawistik, 2007 ISBN: 5-98422-009-1
25. М. И. РИЖСКИЙ: *Русская библия: История переводов библии в России*, изд. Санкт-Петербург: Авалонъ, 2007 ISBN: 978-5-352-02057-9
26. ШАНСКИЙ, Н. М.: *В мире слов: Книга для учителя*, изд. Москва.: Просвещение, 1985 ISBN: 978-5-397-02318-4
27. ТЕЛИЯ, В. Н.: *Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингво – культурологический аспекты*. Москва.: Языки русской культуры, 1996 ISBN: 5-88766-047-3
28. ИВАШКО, Л. А., ЛУТОВИНОВА, И. С., ПОЦЕПНЯ, Д. М., ТАРАСОВА, М. А.,

ЖУКОВА, М. Ю., ЗИНОВЬЕВА Е. И., ШАХМАТОВА, М. А.: Современный русский язык: лексикология, фразеология, лексикография, изд. Санкт-Петербург: Филологический факультет Санкт Петербургского государственного университета, 2002 ISBN: 5-06-000191-1

29. СЕЛИЩЕВ, А. М.: *Язык революционной эпохи. Из наблюдений над русским языком последних лет (1917—1926)*, изд. Москва.: Либроком, 2010 ISBN: 978-5-397-00960-7

30. РАЙНХОВА, Н., Библейские выражения в политическом дискурсе. In: ВАЛЬТЕР, Х., МОКИЕНКО, В. М., ШУЛЕЖКОВА, С. Г.: *Германия — Россия: Вербальные и визуальные средства современного публицистического дискурса*, изд. Грайфсвальд: ун-т. им. Эрнста Морица Арндта, 2016 ISBN: 978-3-86006-442-9, стр. 25 - 28

České a slovenské zdroje

30. BALAKOVA, D., ĎURČO, P.: *Frazeologické štúdie: Principy lingvistické analýzy vo frazeológii*, vyd. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku - Filozofická fakulta, 2007 ISBN: 80-85586-09

31. BIBLE: vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2001 ISBN: 80-85810-29-8

32. ČERMÁK, F.: *Frazeologie a frazeografie*, vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1990 ISBN 978-80-246-1371-0

33. ČERMÁK, F.: *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*, vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007 ISBN 978-80-246-1371-0

34. KEDRON, K.: *Genderové aspekty ve slovanské frazeologii (na materiálu běloruštiny, polštiny a češtiny)*, vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014 ISBN 9788024625652

35. LEPEŠAV, I. J.: *Frazeologija sučasnej běloruskaj movy*, vyd. Minsk: Vyšej-naja škola, 1998 ISBN: 80-89037-04-6

36. OLBRAČT, I.: *Biblické příběhy*, vyd. Albatros, 1939 ISBN: 80-00-00210-8

37. SAUSSURE, Ferdinand de.: *Kurs obecné lingvistiky*, vyd. Praha: Academia, 2007 ISBN: 978-80-200-1568-6

38. STĚPANOVA, L.: *Česká a ruská frazeologie: diachronní aspekty*, vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004 ISBN: 80-210-3705-9

39. STĚPANOVA, L.: *Rusko – český frazeologický slovník*, vyd.: Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007 ISBN: 978-80-244-1750-9

40. ZAORÁLEK, J.: *Lidová rčení*, vyd. Praha: Academia, 1947 ISBN: 80-200-0824-1

Další zdroje

<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6639>

<http://theses.cz/id/3h4zrx/52693-642356668.doc>

ruscorpora.ru

<https://www.korpus.cz/>

theses.cz/id/3h4zrx/52693-642356668.doc

theses.cz/id/3v6v2u/L__Zelenkov_-_DP.pdf

[\(cesky/puvoduslovi/_zprava/\)](http://cesky.puvoduslovi/_zprava/)

[\(strednicechy/slova/_zprava/\)](http://strednicechy/slova/_zprava/)

[\(oltk. upol.cz\(encykloedie/index\)](http://oltk.upol.cz(encykloedie/index))

<https://ru.wikipedia.org/wiki>

Přílohy

Příklad ankety v českém jazyce:

Studuji obor Ruský jazyk a literatura a tématem mé bakalářské práce jsou Biblické frazeologismy v povědomí ruského a českého národa.

Я изучаю русский язык и литературу. Тема моей бакалаврской работы – «Библийские фразеологизмы в сознании русского и чешского народа».

Pomocí empirické sondy budu zkoumat, do jaké míry se tyto výrazy používají v dnešní době, zda jsou aktuální a srozumitelné, v jakých situacích se používají a zda jsou rodilí mluvčí obeznámeni s jejich původem.

Я собираюсь исследовать эмпирическим путем, насколько подобные обороты используются в наше время; в каких ситуациях они используются; являются ли они актуальными и доступными для понимания; а также то, осведомлены ли носители языка о происхождении подобных фразеологизмов.

INSTRUKCE K VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU ИНСТРУКЦИЯ К ВЫПОЛНЕНИЮ АНКЕТЫ

Tento dotazník je zcela anonymní, a proto vás žádám, aby vaše odpovědi byly zcela pravdivé a abyste při vyplňování dotazníku využívali pouze své znalosti a nikoliv pomoc jakýchkoliv dalších zdrojů informací (internet, třetí osoba...).

Эта анкета абсолютно анонимна, поэтому прошу вас отвечать искренне и полагаться только на помощь собственных знаний, а не на какие-либо другие источники информации (интернет, третье лицо...)

Své odpovědi můžete libovolně rozvinout dle vlastní potřeby.

При желании и необходимости на любой вопрос можно отвечать развернуто.

Pokud si nejste jisti, neváhejte vyjádřit vše, co vás po přečtení daného frazeologismu napadne, aniž byste byli přesvědčeni o pravdivosti svého tvrzení.

Описывайте абсолютно все, что придет вам в голову при прочтении данного фразеологизма, даже если вы не уверены в правильности вашего толкования.

Tento dotazník je stěžejním podkladem pro mou práci, proto vás prosím, abyste jeho vyplňování nebrali na lehkou váhu.

Эта анкета является основной базой для моей бакалаврской работы, поэтому я прошу вас отнестись к ее заполнению серьезно.

ZÁKLADNÍ INFORMACE ОСНОВНЫЕ СВЕДЕНИЯ

Vzdělání + zaměření: *odborné učiliště*

Образование + специальность:

Vaše mateřština: *čeština*

Ваш родной язык:

Pohlaví: *mužské*

Пол:

Věk: *73*

Возраст:

Místo a země narození: *Jaroměř, ČR*

Место и страна рождения:

Místo a země bydliště: *Jaroměř, ČR*

Место и страна проживания:

Jste věřící?: *Ano*

Верующий ли вы?

Čtete Bibli?: *Spíše jen Nový zákon*

Читаете ли вы Библию?

Přišel/přišla jste někdy do styku s Bibli?: *Ano*

Сталкивались ли вы когда-нибудь с Библией?

1. Jidášův groš

Копейка Иудея

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Mrzký, falešný a zrádný peníz

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona, když Jidáš vydal a tím zradil Ježíše

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o zradě vedoucí k ukřižování Ježíše. Vyskytuje se v případech zrady a falše

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Člověku, který se přetvařuje, je falešný a zrádný, patří Jidášův groš

2. Házet perly sviním

Метать бисер перед свиньями

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Jedná se o duchovní rozměr a znamená neplýtvat časem a námahou s lidmi, kteří toho nejsou hodni.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona. Jedná se o nepochopení Ježíšova kázání.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o jednoduchosti člověka, který nenaslouchá. Vyskytuje se ve všech případech lidské tuposti.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Označuje to člověka, který se snaží přesvědčit skupinu lidí, že Bůh je jen jeden a oni nechápou. Právě on hází perly sviním

3. Miluj bližního svého (jako sebe sama).

Возлюби ближнего своего (как самого себя)

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Neublížít, umět naslouchat, a když je to v mých silách, neodpírat náklonnost.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona. Odehrává se v Ježíšových kázáních a v desateru

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o lásce a bratrství. Vyskytuje se v harmonickém soužití lidí.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Není přípustné chovat se povýšenecky, kdo tak činí, nemiluje bližního svého

4. Návrat ztraceného syna

Возвращение блудного сына

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Otcovskou lásku plnou pochopení a porozumění

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona a odehrává se v situaci rodinného prostředí.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o starším ze dvou synů, který odchází na určitý čas z otcova domu a po návratu je otcem vřele vítán

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Přeji všem synům, aby byli doma vítáni, jako ztracený syn.

5. Nemít kde hlavu složit

Не иметь, где голову приклонить

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Žít bez domova, a na svých poutích nemít kde hlavu složit.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona, když putuje Ježíš se svými Apoštoly a káže

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Vypráví o strastiplné cestě Ježíšově, který svým příkladem povzbuzuje své bližní

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Pták má své hnízdo, liška má své doupě, jen syn člověka nemá kde by hlavu složil

6. Sloužit dvěma pánům

Служить двум господам

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Jedná se opět o duchovní rozměr. Člověk nemůže sloužit Bohu a mamonu naráz.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona, když Ježíš rozmlouvá s věřícími

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Po jednom kázání přijde k Ježíšovi bohatý muž a ptá se, jestli i on vstoupí do království nebeského. Když se dozvěděl, že by musel svůj majetek rozdat chudým, smuten odešel.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Člověk, který lační po majetku, žije z cizích mozolů, není hoden Boží lásky.

7. Vidět smítko v cizím oku

Видеть сучок в чужом глазу

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Znamená nesprávné hodnocení druhého člověka.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Na svých cestách Ježíš domlouvá svým bližním.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Ježíš vidí nelásku a povýšenectví některých lidí, proto říká: Nejprve vyjmi trám ze svého oka. Pak teprve hledej třísku v oku svého bližního.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Lidská pýcha a nadutost je mi trnem v oku.

Víte, jak pokračuje toto přísloví?

Знаете ли вы продолжение этой поговорки?

Vidět třísku v oku bližního a ve svém oku trám nevidět.

8. Třicet stříbrných

Тридцать сребреников

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Obnos za zradu

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Z Nového zákona krátce před Ježíšovým vzkříšením.

О чем vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o třiceti stříbrných, které Jidáš obdržel za to, že Ježíše vydal.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Vidíš to Jidáši? Za mrzký peníz sis koupil pole a na něm dopadl, jak sis zasloužil.

9. Stát jako solný sloup

Стоять как соляной столп

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Odměna za nepochopení a neposlušnost; stát jako přikovaný

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Ze Starého zákona. Odehrává se při skáze dvou měst.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o dvou městech plných hříchu a chtíče. Bůh se rozhodl je zničit. Nabádá zlomek spravedlivých ať prchají a neohlíží se. Lotova žena neposlechla a zkameněla.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Když se lidstvo nedokázalo poučit z pádu Sodomy a Gomory, nezbývá mu než zůstat jako solný sloup

10. Kdo hledá, ten vždy najde **Кто ищет, тот всегда найдет**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Hledáme víru, naději a lásku. Když člověk hodně chce a věří, docílí čehokoliv.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Odehrává se v Novém zákoně, při Ježíšových kázáních.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Hledejte a najdete. Klepejte a bude vám otevřena cesta poznání. Tato slova byla adresována lidem nerozhodným a slabým ve víře.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Kdo nehledá a nenaslouchá, nedojde poznání a nikdy nenalezne Boha.

11. V rouše Adama **В костюме Адама**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

V rouše, které nepoznalo hřích; být nahý

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Z počátku nádherného ráje. Pochází ze Starého zákona.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o okamžiku, kdy Eva přiměla k utržení plodu ze zakázaného stromu. Adam si po spáchání prvního hříchu, že je nahý.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Protože jsem ničemný a hříšný, neposlušný a nehodný, stojím před vámi v rouše Adamově

12. Setřást prach ze svých nohou **Отрясти прах от ног своих**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Nezabývat se nepochopením a jít dál.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona v situacích, kdy Ježíš nenalezl pochopení svých posluchačů

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví především o Ježíšových poutích a pohanských a mimokřesťanských krajinách

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Když nenacházíš pochopení a tvé snažení a namáhání postrádá smysl, setřes prach ze svých nohou a jdi dál.

13. Potopa světa Всемирный потоп

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Zlomový okamžik kdy se Bůh rozhodl, že zachrání jen spravedlivé.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází ze Starého zákona v situaci, kdy vzpurnost lidstva přesáhla všechny meze.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o tom, že Bůh ztratil trpělivost a rozhodl se seslat potopu na ničemné lidstvo a zachránit jen pár spravedlivých a vybrané zvířectvo.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Nikdo mimo Boha nemá tu moc a nikdo z lidí neumí předvídat budoucnost. Proto se modleme, aby nepřišla další potopa světa.

14. Zakázané ovoce Запретный плод

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

I nebeský ráj měl své preventivní a předvídatelné zkoušky; zakázané ovoce nejlépe chutná – každý chce to, co nemůže mít.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází ze Starého zákona v situaci, kdy Eva přemlouvá Adama, aby utrhl jablko ze zakázaného stromu.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj nás nepoučí, Eva nepřestane naslouchat d'áblu v podobě hada a stále bude Adama svádět na

scestí.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Každý sen je lidstvo uváděno v pokušení. Svody světa jsou stejně lákavé a tajuplné jako zakázané ovoce

15. Sypat si popel na hlavu

Посыпать пеплом голову

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Pozdě litovat svých hříchů a zpytovat své svědomí.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Nejsem si jist, ale domnívám se, že ze Starého zákona.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o hříšníkovi, který si až s odstupem času uvědomuje špatnost svého konání.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Kdybych byl spravedlivý a a zbožný, poslouchal Boha, nemusel bych si sypat popel na hlavu.

16. Nemocný jako Lazar

Беден, как Лазарь

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Nikdy neztrácej naději; nemocný jako lazare = na smrt nemocný

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází ze Starého zákona a odehrává se v situaci, kdy je Lazar podroben zkoušce.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o veliké lásce Lazarově k Bohu. Je to muž hluboce věřící. Má jedenáct dětí a milující manželku. Pak přijde zkouška a o vše přijde. Nepřestane však milovat Boha a vše se mu vrátí.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Kéž by lidstvo neztrácelo naději a vystaveno zkouškám pevně stálo na pevných základech víry, jak Lazar.

17. Kající se Magdaléna

Кающаяся Магдалина

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Diva, která u nohou Ježíšových znovu našla sílu žít

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona při cestách Ježíše se svými apoštoly.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Když je to lehká děvka, říkají apoštolové, a ty, Ježíši si od ní necháváš mít nohy. Kdo jsi bez hříchu, hod' kamenem, odpovídá Ježíš a Magdaléně říká: Bež a už nehřeš.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Žádná dívka ať ve staro, nebo novověku nesmí být zatracována pro situaci, ve které se nachází. Je hodna lásky, kterou jí projevil Ježíš.

18. Na začátku bylo slovo

В начале было слово

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Znamená naprostý začátek všeho. To slovo má úžasnou sílu. Sílu, která se nedá přirovat k žádnému lidskému úsilí.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází ze samého počátku Starého zákona. Bůh se rozhodl, že silou toho slova začne konat

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o Božím rozhodnutí stvořit svět. Je to pro nás obyčejné lidi nepochopitelné, ale je to tak. Tento zázrak nás obklopuje a naplňuje úžasem každý den.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Kdybych žil tisíc let a měl všechnu sílu světa, nepřestanu obdivovat úžasný zázrak stvoření a Boží moc.

19. Oko za oko, zub za zub

Око за око, зуб за зуб

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Ránu oplácej ranou, křivdu křivdou. Nezůstávej nikomu nic dlužen.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází ze Starého zákona a odehrává se v situaci tvrdých podmínek.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj se odehrává ve starověku, kdy doba byla tvrdá a neúprosná. Věčné nepokoje a války králů vedly k odplatám.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Když utržíš ránu, tak ji vrať. Byl tomu tak v dávných dobách. Bůh je však spravedlivý a prostřednictvím Ježíše nás nabádá k lásce: když obdržíš políček na jednu tvář, nastav druhou.

20. Mana nebeská

Манна Небесная

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Boží chléb, požehnání a úsilí o zachování vyvoleného Božího národa.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází ze Starého zákona a odehrává v situaci Exodu izraelského národa.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Mojžíš vede Izraelity z egyptského otroctví. Cesta je strastiplná a plná úskalí. Bůh je provází a sytí je. 40 trvá ta pouť. Mnozí umírají, jiní onemocní. Vzpínám ruce k nebesům a ptám se, proč je tak stíhaný, Bohem vyvolený národ?

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Mnozí by nastavovali náruč plnou očekávání na Boží dar. Mají však smůlu. Bůh obdarovává podle své vůle.

21. Sodoma a Gomora

Содом и Гоморра

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Dvě města plné hříchu a smilství.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází ze Starého zákona a nacházejí se v situaci morálního rozkladu. Proto byla tato dvě města zničena.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Děj vypráví o hříchu a smilství. To se v dějinách celého lidstva bohužel stále opakuje – lidé se nepoučí.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Škoda, že v dnešních dobách už nehrozí taková hrozba – mnohá města by slehla popelem.

22. Kamen úrazu

Камень преткновения

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Je příčinou nepříjemné situace, události či neshody.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Nového zákona.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Je to v případě, kdy zástupci Ježíše nepochopí, neporozumí jeho slovům. On sám se pak stává kamenem úrazu a odchází.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Pokud někdo něčemu vzdoruje, překrucuje něco, odmítá něco udělat, neposlouchá autoritu atd...pak se sám stává kamenem úrazu.

23. Člověk míní, Pán Bůh mění

Человек предполагает, а Бог располагает

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Kdo jsi člověče, jak si můžeš myslet, že bude vždy po tvém.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Pochází z Bible, ale žádnou konkrétní situaci si nevybavuji.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Frazeologismus je to široký a dá se aplikovat na mnoho případů.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Syn hospodáře má mnoho smělých plánů, ale skutečnost je jiná. Když se otec ptá, proč tomu tak je: otec mu odpovídá: Člověk míní, Pan Bůh mění.

24. Hříchy mládí

Грехи молодости

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Je to spíše výmluva nynějších neúspěchů. Pak se odvoláváme na hříchy mládí; Člověk také může z mladistvé nerozvážnosti hodně chybovat a na stará kolena těchto činů velmi lituje.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Výraz pochází z Bible, ale opět si nevybavím konkrétní situaci – otázka má široké uplatnění.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Ve všech případech, kdy se snažíme spíše se vyhnout současné svízelné situaci a na něco se vymlouvat.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Říkám příteli, nic se mi nedaří, na co sáhnu to pokazím. Přítel odpoví: Za to mohou hříchy mládí.

25. Nedělej si modlu

Не сотвори себе кумира

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Modlářství je v očích Boha jeden z nejtěžších hříchů.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Ze Starého zákona. Odehrává se v mnoha případech, kdy vyvolený národ provokuje Boha svými výtvary.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Už při odchodu Izraelitů z Egypta, si po mnoha útrapách a strádání nedali pokoj. Když Mojžíš odešel za modlitbou, uplácali si zlaté tele.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Říká spravedlivý: To si Bůh nezaslouží za lásku a dary, které nám dává, odměnu v podobě modly.

Пример анкеты на русском языке:

**ZÁKLADNÍ INFORMACE
ОСНОВНЫЕ СВЕДЕНИЯ**

Vzdělání + zaměření:

Образование + специальность: *финансы*

Vaše mateřština:

Ваш родной язык: *русский*

Pohlaví:

Пол: *муж*

Věk:

Возраст: *41*

Místo a země narození:

Место и страна рождения: *Москва, СССР*

Místo a země bydliště:

Место и страна проживания: *Москва, Россия*

Jste věřící?:

Верующий ли вы? *да*

Čtete Bibli?:

Читаете ли вы Библию? *да*

Přišel/přišla jste někdy do styku s Bibli?:

Сталкивались ли вы когда-нибудь с Библией? *да*

1. Jidášův groš

Копейка Иудея

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Не знаю

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

нет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не знаю

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

2. Házet perly sviním

Метать бисер перед свиньями

Víte co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Напрасно объяснять кому-то то, что он не способен понять.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Проповедь И Христа, Новый завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Не мечите бисер перед свиньями или сами станете ими.

3. Miluj bližního svého (jako sebe sama)

Возлюби ближнего своего (как самого себя)

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Основа христианского учения. Любовь есть главное чувство.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Заповедь И Христа

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Возлюби ближнего своего, как самого себя и он ответит тебе тем же.

4. Návrat ztraceného syna

Возвращение блудного сына

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Наверное то, что отчий дом есть отчий дом.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Думаю из Библии.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не знаю

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

5. Nemít, kde hlavu složit

Не иметь, где голову приклонить

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Вроде бы И Христос говорил о том, что идущие за ним не будут иметь крова над головой.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Новый завет

О čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Сюжет не помню, вроде бы диалог И Христа с кем-то желающим стать его учеником

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Прожить жизнь бога, но не иметь, где голову преклонить

6. Sloužit dvěma pánům

Служить двум господам

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

То, что не возможно любить Бога и быть черным душою.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Библия

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Служить двум господам очень неэтично и опасно для жизни.

7. Vidět smítko v cizím oku

Видеть сучок в чужом глазу

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Видеть недостатки других, а на свои внимания не обращать.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Новый завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Видеть сучок в чужом глазу, а в своем бревна не замечать.

Víte, jak pokračuje toto přísloví?
Знаете ли вы продолжение этой поговорки?

Видеть сучок в чужом глазу, а в своем бревна не замечать.

8. Třicet stříbrných

Тридцать сребреников

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Образность предательства

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Новый завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О том, как Иуде предложили 30 серебряников, чтобы он предал учителя и Иуда с той поры стал думать об этом постоянно.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Возьми свои тридцать серебряников предатель и убирайся вон от сюда.

9. Stát jako solný sloup

Стоять, как соляной столп

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Не знаю

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Не знаю

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не знаю

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

10. Kdo hledá, ten vždy najde

Кто ищет, тот всегда найдет

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Вознаграждение за усилия и старания

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Не помню

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не знаю

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Кто ищет любовь, тот всегда ее найдет, если достоин будет этого

11. V rouše Adama

В костюме Адама

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Быть безгрешным

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Ветхий завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О сотворении человека и познании им греха.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

В костюме Адама мне стыдно прийти на вечеринку.

12. Setřást prach ze svých nohou **Отрясти прах от ног своих**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Не помню

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Не помню

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

13. Potopa světa **Всемирный потоп**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Наказание человечеству за грехи его

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Ветхий завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О всемирном наводнении и гибели всего живого. Спаслись только Ной с семьей и каждой твари по паре.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

И обрушил Бог на Землю потоп всемирный.

14. Zakázané ovoce **Запретный плод**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Что все запретное очень любопытно для человека.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Из Ветхого завета

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О познании добра и зла и обретении смертности.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Запретный плод сладок.

15. Sypat si popel na hlavu
Посыпать пеплом голову

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Вроде бы это древнееврейский обряд прощания с умершими.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Библия наверное.

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

16. Nemocný jako Lazar
Беден, как Лазарь

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Не знаю

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Новый завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Вроде бы о Лазаре и И Христе, точнее не скажу.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Он был беден, как Лазарь

17. Kající se Magdaléna **Кающаяся Магдалина**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Раскаевающуюся женщину

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Новый завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Об изгнании И Христом из Магдалины демонов.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Про эту женщину можно сказать, что она кающаяся Магдалина

18. Na začátku bylo slovo **В начале было слово**

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Всему есть начало

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Ветхий завет

О čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О сотворении мира

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

В начале было слово и слово было у Бога и слово было Бог.

19. Oko za oko, zub za zub

Око за око, зуб за зуб

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Речь идет о мести

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Не помню

О čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Они решили действовать по принципу око за око, зуб за зуб

20. Mana nebeská

Манна Небесная

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Получение благ, как бы с неба свалившихся

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Из Библии

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О том как Бог накормил иудеев

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Ждать чего-то, как манну небесную

21. Sodoma a Gomora

Содом и Гоморра

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Грех и разврат

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Ветхий завет

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Разрушение городов, которые совсем отвернулись от бога

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Содом и Гомора были разрушены до основания.

22. Kamen úrazu

Камень преткновения

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Препятствия и трудности на пути к цели.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Из Библии

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О соблюдении законов божих.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Камень преткновения не является камнем в прямом смысле этого слова.

23. Člověk míní, Pán Bůh mění

Человек предполагает, а Бог располагает

Víte, co daný frazeologismus znamená?

Что означает данный фразеологизм?

Чтобы не планировал человек, не всегда так и получится.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?

Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Наверное из Библии

O čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Человек предполагает что будет богат, а бог располагает его к бедноте.

24. Hříchy mládí

Грехи молодости

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

То, что совершенное что-то плохое в молодости, списывается на эту самую молодость.

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Библия, точнее не помню

О čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?
О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

Не помню

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.
Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм

Грехи молодости она ему простила.

25. Nedělej si modlu

Не сотвори себе кумира

Víte, co daný frazeologismus znamená?
Что означает данный фразеологизм?

Нет никого главнее Бога

Víte, odkud pochází tento výraz a v jaké situaci se odehrál?
Знаете ли вы, откуда происходит это выражение?

Ветхий завет, 10 заповедей

О čem vypráví děj a v jakých případech se daný frazeologismus vyskytuje?

О чем говорится в сюжете, где используется данный фразеологический оборот?

О том, что Бог есть все и человек не должен обожествлять вещи или людей.

Napište větu, ve které použijete tento frazeologismus.

Напишите предложение и используйте в нем этот фразеологизм.

Не сотвори себе кумира и не поклоняйся ему, как мне.